

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1970

RYOMGÅRD REALSKOLES
ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1970

RYOMGÅRD REALSKOLES ELEVFORENING

ÅRSSKRIFT 1970

Redaktion:

Jørgen Pedersen og Niels Anker Højholt

Indhold

Erik Munch: Ved juletid	5
E. Basse: Og tiderne skifter	6
K. Basse: Det fagreste smykke	9
Vester Petersen: Frk. Weiner	12
Tonny Henriksen: Frk. Weiner trækker sig tilbage	14
Frk. Weiner: Til elevforeningen	15
Else Marie Kjær: En dag i børnehaveklassen	17
Lene Basse: Turen til køkkenmøddingen	21
K. Basse: Pluk fra skolens dagbog	27
Pinafore	34
Efterårsfesten	37
K. Mejnecke: Vejlbys præsten og hans tragedie	42
Personalia	59
Ole Ditlev Jensen	60
Regnskab	62

GLÆDELIG JUL og GODT NYTÅR!

Ved juletid

Året hælder, og tiden går;
mørket ude ved porten står,
lister sig snart i stuen ind;
menneske – vogt dit lyse sind
for mørkets magt.

Kort er dagen, og natten lang.
Vinden synger sin sene sang;
grønt var græsset, som nu er hø;
mennesket fødtes for at dø
som blomst på vang.

Men trods døden og mørkets magt
gælder stadig dog lysets pagt;
hvad betyder den kolde vind,
når du har set i Guds himmel ind,
hvor lyset bor.

Da forstår du, han er på vej,
julens engel, han svigter ej.
Lys han tænder i mørke skjul,
bud han sender, at det er jul,
oh, gud ske lov.

Se, da glædes det bange sind,
hør, da tier den kolde vind;
mørket lister sig brat af sted,
hjertet fyldes af julefred,
oh, gud ske lov.

Dagen længes, og tiden går,
lyset ude ved porten står,
vokser i vælde og i magt.
Julebudet er lysets pagt,
oh, gud ske lov.

Erik Munch.

Og tiderne skifter

Der er tradition for, at vi på dette sted i bladet finder den tale aftrykt, som blev holdt ved translokationen sommeren forud. Siden 1953 – med et par undtagelser – har denne skik været fulgt.

Af forskellige grunde må denne tradition (også den) brydes; det må her være nok at nævne én grund, den væsentligste: talen fra i sommer har aldrig været nedskrevet – og den bliver aldrig nedskrevet.

Lad os i stedet se lidt på en helt anden side af skolens liv.

I elevforeningens årsskrift 1960 omtaler landsretssagfører K. Vester-Petersen skolens overgang til selvejende institution og markerer dermed den største forandring i Ryomgård Realskoles historie. Hidtil var skolen ledet, drevet og ejet af en og samme person, som altså ene mand sad inde med både pædagogisk, administrativ og økonomisk ansvar – og risiko. Dette gav mulighed for en enhedslinie i skolens drift, som var helt afhængig af den personlighed, der stod i spidsen for skolen – først skolens stifter, skolebestyrer Axel Munch, senere skolebestyrer Erik Munch. Over for dette blads læsere er der ingen årsag til at komme ind på den linie, som de to fulgte. I kender dem.

Den økonomiske udvikling i samfundet førte med sig, at det ikke blev lettere at drive privatejet skole, snarere tværtimod. I almindelighed havde folk vel flere penge mellem hænderne end tidligere; men udgifterne blev også større; og man må jo ikke glemme, at de mennesker, der ønsker at sende deres børn på friskole eller privatskole, stadig betaler det samme til de offentlige skolars drift som alle andre; når der oveni skal lægges udgiften til skolegangen i den private skole, måtte det for

mange blive en væsentlig belastning, og en udvikling, som både skolebestyrer Axel Munch og skolebestyrer Erik Munch havde vist fra sig, begyndte at kunne forudses: at den private skole skulle blive en skole med social slagside. For øvrigt stillede lovgivningen den privatejede skole ringere med hensyn til stats-tilskud end den selvejende institution.

Det falder derfor ganske naturligt for skolebestyrer Erik Munch, da han nærmer sig de 70, at lade skolen omdanne til selvejende institution – så meget mere, som det var et gammelt ønske fra skolens stifter, at når skolebestyrer Erik Munch ikke ville drive skolen længere, da skulle den overlades »til samfundets børn«.

Dette skete 1960.

Hermed går skolens ledelse og drift ind i helt andre baner. Vi kan vel godt tale om et systemskifte: fra oplyst enevælde til decentraliseret styreform. En valgt bestyrelse er nu ansvarlig for og bestemmende over økonomien; tidligere var den økonomiske leder og den pædagogiske leder en og samme person; skulle der foretages pædagogisk betingede investeringer, kunne beslutningen tages umiddelbart; nu skal det forelægges for bestyrelsen, beslutningen skal træffes på et bestyrelsesmøde, tiden går. (I parentes skal her bemærkes, at alle de hidtil siddende bestyrelsesmedlemmer er særdeles villige til at bevilge rimelige udgifter).

En naturlig og selvfølgelig udvikling har medført oprettelse af lærerråd med lærerrådsformand, hvis opgave bl. a. er koordinering af lærernes ønsker i det daglige arbejde og skolens ledelse for derigennem at skabe et bredt samarbejde mellem alle skolens ansatte, ikke alene om det egentlige skolearbejde, men også om alle de udadvendte gøremål, en skole tager sig af. Her kan nævnes i flæng: skolens medlemskab af Jydsk Skolescene, hvor vi tilbyder eleverne fra 7. klasse og opefter 3–4 forestillinger på Århus Teater hver vinter; Dansk Skolebio, hvor igennem de yngre elever tilbydes et antal forevisninger af bedre films; skolerejser for en eller to klasser hvert år; Kunstforeningen for lærere i Randers amt, der formidler ophængning af 6–7 forskellige udvalg af moderne malerkunst hvert år; skolekor; ekskursioner og meget mere. Alt dette behandles og ved-

tages på lærerrådets møder, så et enigt lærerpersonale står bag alle disse virksomheder.

Elevråd er der også blevet dannet ved skolen. Det er meget nyt, og dets kompetence har vel endnu ikke helt bundfældet sig; dets virksomhed har foreløbig, som naturligt er, samlet sig om ret udvortes ting; ad åre vil det vel udvikle sig og modnes til at tage del i pædagogiske drøftelser.

Forældrene er søgt inddraget i det daglige arbejde. En række forældremøder holdes hvert år, hvor en classes forældre samles med klassens lærere til en drøftelse af arbejdet i klassen; men et egentligt forældreråd er det hidtil ikke lykkedes at få etableret. En ny lovgivning synes nu at ville sætte noget i gang også på den front, idet der i år af folkettingen er givet en ny lov for friskoler og private realskoler, som lægger tilsynet med og ansvaret for undervisningen ud til forældrene. I september måned afholdt vi et forældremøde, hvor begyndelsen blev gjort til oprettelse af et forældreråd, og hvor et sådant forældreråds virkefelt og kompetence blev drøftet. Der blev nedsat et udvalg, som for tiden arbejder med spørgsmålet; når dette udvalg afgiver sin betænkning, bliver der indkaldt til et nyt forældremøde for at vælge forældreråd og fastlægge rådets virkefelt.

Fra oplyst enevælde til decentraliseret styre! Forandringen er stor. Lederens opgave er at koordinere de forskellige organs synspunkter og beslutninger: bestyrelse, lærerråd, elevråd, forældreråd – og også lidt sine egne synspunkter, og foranledige enhed ud af mangfoldigheden og tegne skolens linie. Naturligvis kommer der divergerende synspunkter til udtryk i så mange organer; brydninger undgås ej heller. Men samarbejdet er godt. Bestyrelse, lærerråd, alle har det mål for øje: stadig at gøre Ryomgård Realskole til en god skole for eleverne. Og vor velkomst til det forældreråd, der formodentlig inden ret lang tid dannes, skal også indeholde et krav om samarbejde.

E. Basse.

*Husk, at det fagreste smykke
er ydmyghed i dit kald *)*

Det var en ung energisk lærer, der kom til skolen i 1918 – 5 år efter skolens start. Hr. Dynesen er født i 1894. Det var en lærer, der havde fundet sin form, som vi (årgang 35) stiftede bekendtskab med i begyndelsen af 30erne, og det var en mand i sin bedste alder – med erfaring og en betydelig fond af viden – jeg lærte at kende som kollega i slutningen af 40erne. Det var en mand, der havde gjort sit arbejde – langt ud over sin pligt – og som havde nået pensionsalderen uden at være blevet gammel, der trak sig tilbage i 1962.

44 år ved samme skole er en meget lang tid, og det må nødvendigvis sætte sit præg på skolen.

En ganske anselig fagrække har hr. Dynesen gennem årene beskæftiget sig med: gymnastik, sang, tegning, fysik, tysk og historie. Grundighed, præcision og systematik gik som en klar

*) I årsskriftet 1958 finder jeg ovenstående linier i et digt af hr. Munch. Jeg tillader mig at sætte dem som overskrift over følgende lille mindeartikel om hr. Dynesen, vel vidende, at digtet hverken er skrevet til eller om hr. Dynesen.

linie gennem det hele. Militærmanden (i gammel forstand) var slet dulgt i gymnastiklærer Dynesen, og betegnelsen eksercits kan nok falde en på læberne i den forbindelse. Der skal være arbejdsro i timerne, for at eleverne kan lære noget, var en af hr. Dynesens grundregler, og det gjaldt, enten der stod sang eller tysk på skemaet. En violinbue i ny og næ hører til de omkostninger, hr. Dynesen måtte betale for at få det, som han ville. Stort set fik han jo så også sin vilje.

Der stod respekt om hr. Dynesen – for mindre elever nok parret med beklæmthed. I de ældre klasser ændredes dette til gensidig respekt – uden at man dog nogen sinde blev »kammeratlig« med hr. Dynesen. Korrekthed var et typisk træk hos hr. Dynesen selv, og korrekthed krævede han hos sine elever. Når hr. Dynesen taltale en elev i 3. person, var det tid at lægge ansigtet i de rette folder.

Nøgtern, saglig og neutral vurdering prægede hr. Dynesens bedømmelse af faglige og samfundsmæssige forhold såvel som af elever og elevpræstationer.

Også uden for Ryomgård Realskoles område anerkendte man hr. Dynesens faglige kunnen. Han var undervisningsministeriets beskikkede censor i fysik og historie i en årrække.

Som kollega var hr. Dynesen et fint menneske. Man kunne få faglig hjælp der – på den måde, at han fortalte, at sådan eller sådan havde han selv gjort det – dette med held, hint måske med mindre held; men aldrig nogen sinde har jeg hørt af hr. Dynesen, at sådan eller sådan skal det gøres.

Langt ud over, hvad pligten kræver, sagde jeg før. Ja, hvad har han ikke været med til, dette flittige menneske: udgravning af bakken i hine fjerne tider, vedligeholdelse af skolens samlinger, udlånet fra det lille bibliotek oppe i GH, og ikke at forglemme: de to kalkmalerier af Bregnet kirke og Rosenholt i korsgangen. (Hvor finder vi én, som har mod og nænsomhed til at reparere dem? De trænger til det).

Som privatmand var hr. Dynesen et stilfærdigt og fordringsløst menneske. Sammen skabte hr. og fru Dynesen et hyggeligt hjem, hvor der var rart at komme, og hvor – i deres velmagtsdage – fru Dynesens humør og meget smitsomme latter sammen med hr. Dynesens lidt tørre lune skabte en egen atmosfære.

Desværre fik de ikke lov til at nyde pensionstiden, som man kunne have undt dem. Begge måtte de slås med sygdom de senere år. De hørte sammen, de to. De er nu begge borte. Med 8 måneders mellemrum blev de bisat ude på kirkegården i Marie Magdalene, hr. Dynesen i januar og fru Dynesen nu i september. Ryomgård Realskole har mistet en af pionererne, en af dem, der var med til »at rejse en skole ved Storbakkens fod«, der var med til at planere og plante, så at »kroners sus engang« her skal »bruse deres mindesang imod evigheden«.

Elevforeningen har mistet to trofaste venner.

Æret være hr. og fru Dynesens minde!

Knud Basse (35).

Frk. Weiner

Overlærer Thyra Weiner har med udgangen af sidste skoleår forladt skolen som lærerinde. Frk. Weiner har for vane at kalde sig en af »de gamle«, og der ligger jo også det rigtige heri, at frk. Weiner er én af dem, der tidligt kom til skolen, og har levet med og arbejdet med under hele dens udvikling. 23 år gammel opnåede frk. Weiner eksamen fra Århus seminarium og kom derefter til Aalborg et års tid, hvorefter frk. Weiner fra 1925–1927 var lærerinde ved Ryomgård Realskole og fra 1927–1935 ved Kirkegårds Realskole – senere forældre-skolen – i Århus, for derefter i 1935 på ny at vende tilbage til Ryomgård, hvor frk. Weiner har været siden. Som søster til fru Dagmar Munch og dermed svigerinde til skolebestyrer Erik Munch levede frk. Weiner så nær på skolens liv, at dennes ve og vel simpelt hen blev hendes tilværelse. I 1939 døde skolebestyrer Axel Munch, og herefter overtog Erik Munch ledelsen af skolen, og dermed begyndte frk. Weiner på et flittigt sekretariatsarbejde.

Vi kender frk. Weiner for hendes livfulde og energiske væsen

og kærlighed til sit arbejde, hendes akkuratess og ubestridelige dygtighed, som ikke blot skyldes gode evner, men også en aldrig svigtende flid med uddannelse inden for sit fag. Navnlig sprogundervisningen har været frk. Weiners felt, og grundigt har hun suppleret sin viden med kursus og ophold i udlandet.

Mangen en måske lidt søvnig elev har kunnet takke frk. Weiner for en gang »opvågning«, som ofte senere til fulde er kommet vedkommende til gavn, og ofte har frk. Weiners fyrighed virket smittende, så eleven simpelt hen ikke kunne undgå at blive engageret.

Er der nogen del af skolens tilværelse, der har frk. Weiners udelte interesse og bevågenhed, er det skolens traditioner og dermed dens særpræg. Slækkes der herpå, kan man være sikker på frk. Weiners reaktion.

Frk. Weiner forlader ikke Ryomgård, men bliver boende i det smukke hjem på »Blæsenborg«, hvor hun er sin svoger Erik Munch en uvurderlig støtte under hr. Munchs sygdom, hvor han trænger til hjælp.

Ryomgård Realskole bringer frk. Weiner hjertelig hyldest og hilsen ved afslutningen af en lang lærergering ved Ryomgård Realskole, hvor vi tror, at frk. Weiner har følt sig hjemme og har levet en tilværelse, som hun i dag vil betegne som lykkelig, og det har været en lykke for mange at have hende som lærer.

Randers, den 16. november 1970.

Vester-Petersen.

Frk. Weiner trækker sig tilbage

Ja, så er det altså en kendsgerning. Frk. Weiner har efter svære overvejelser besluttet sig til at tage sin afsked efter 46 års lærergerning, deraf de 37 år ved Ryomgård Realskole.

For os »gamle« ryomelever er det vemodigt og underligt at forestille os den daglige rytme på Ryomgård Realskole uden frk. Weiners sprudlende, energiske og myndige person. For er dette nemlig ikke kendetegnende for frk. Weiner, hendes undervisning og hele færden, at der var »fart over feltet« hele tiden, at hun utrættelig blev ved, indtil man kunne sine regnesætninger eller tabellerne? (Hvor mange har ikke måttet prøve at undvære en fodboldkamp lørdag i sidste time til fordel for regneopgaver eller engelske stiløvelser?) Ja, at frk. Weiner kunne blive »meget utilfreds«, hvis man ikke ydede sit bedste og udviste pæne manerer, er vist en kendt sag for os, der har haft hende.

Og endelig skal frk. Weiners ordenssans nævnes. Thi her var frk. Weiner, som hendes søster, fru Dagmar Munch også var det, ubøjelig og ubønhørlig i sine krav. Ofte rasede man vel over, at tallene skulle være så smukke, men siden hen ved jeg med bestemthed, at man har været taknemmelig og glad for, at man fik ordenen og akkuratessen til »at sidde i rygmarven«.

Når vi tænker på frk. Weiner, er det billedet af den yderst effektive og pligtopfyldende lærer, der træder frem.

Nævnes skal det også, at de smukke traditioner, som er skabt på Ryomgård Realskole i årenes løb, i frk. Weiner altid har fundet en tapper forsvarer, hvilket vi »gamle« elever er meget taknemmelige for.

I en tid, hvor ordet »disciplin« er ved at være et uartigt ord, er det vemodigt at tage afsked med en gammel, effektiv lærer,

der i så helt enestående grad er gået op i sin gerning, som det er tilfældet med frk. Weiner.

Kære frk. Weiner. Vi håber, De må få mange dejlige år endnu oppe på »Blæsenborg«, ligesom vi stadig håber at møde Dem på skolens festdage.

Ørum, den 11. oktober 1970.

Tonny Henriksen.

✱

TIL ELEVFORENINGEN

Kære gamle venner! Sådan må jeg jo nok have lov til at kalde jer. Nogle af jer siger jeg De til, nogle du; men her siger jeg du til jer alle, og I må også gerne sige du til mig. Ja, så var der atter gået et år, og vi mødtes igen den 24. oktober. Hvor var det rart og hyggeligt. Jeg er altid glad for at se jer alle, ældre som yngre. Desværre syntes jeg, at jeg fik alt for lidt tid til at tale med de enkelte, og flere, som jeg så, fik jeg slet ikke hilst på; det var jeg ked af.

Nu er jeg jo pensionist, og hvor mærkeligt det end lyder, befinder jeg mig vel derved. Skolen var jo ellers mit et og alt, og det er den for så vidt stadig. En af 40-årsjubilarene i år skrev til mig efter festen og gav udtryk for, at hun i skoletiden ofte havde følt det, som om vi var i familie med hinanden. Jeg syntes, hun havde ret, for det er vel inderst inde den følelse, som jeg véd, at både min søster, fru Munch, og jeg havde over for eleverne. Når vi havde været en tur ude her på egnen, ja, selv i København, mødte vi ofte nogle af de gamle elever, og vi syntes, det var så hyggeligt at hilse på én og anden af jer og opfriske tiden, der svandt. Man taler så ofte i dag om manglende kontakt og et nyt fint ord: kommunikation. Jeg synes ikke, vi savnede kontakt eller kommunikation. Jeg synes, vi havde sådan en lille verden for os selv, hvor jeg véd, at alle vore tanker drejede sig om skolen, dens gerning og dens elever, og hvor havde vi mange festlige stunder. Tiden er anderledes, men menneskene er nok inderst inde ikke så

meget anderledes. Vi har det vist stadig sådan, at vi godt kan lide, at der er mennesker, der interesserer sig for os, og hvis I ikke har vidst det før, så kan jeg forsikre jer om, at I interesserede os. Når jeg siger os, tænker jeg på den lille sammenvejsede stab, der holdt så ubrydeligt sammen og altid var enige med hensyn til vores optræden over for eleverne. Selvsagt var vores mål jo at skaffe jer de bedst mulige kundskaber, og, jeg tør næsten ikke sige det, den bedst mulige eksamen, for det sidste er jo, ligesom det er noget helt forkert; *hvorfor* fatter jeg ikke. Men skulle vi opnå gode resultater, skulle vi sandelig også i kontakt med de enkelte. Mon ikke meget af al den snakken om generationskløft med videre ville være overflødig, hvis man bare var lidt naturlig og menneskelig over for hinanden.

Ja, når jeg sådan sidder og skriver, får jeg lyst til igen at komme i gang, men min svoger, jeres gamle skolebestyrer, skal passes og helst lidt godt. Så nu skal I have tak for den smukke måde, I hædrede mig på ved at gøre mig til æresmedlem af jeres forening, og tak for venskab og trofasthed. Vi mødes forhåbentlig igen i oktober 1971.

Hvad jeg skrev, har jeg læst for Erik Munch. Han kan helt tilslutte sig mine tanker, derfor mange hilsener fra ham.

Thyra Weiner.

En dag i børnehaveklassen

Ryomgård Realskoles børnehaveklasse blev en realitet den 12. august 1969. Den startede med et hold på 15 elever fra Ryomgård og omegn. Børnehaveklassen fik lokaler stillet til rådighed i en nyrestaureret bygning i forbindelse med skolen, men således adskilt at kontakten med de ældre elever kommer efterhånden, som behovet opstår. Der blev købt nye møbler og andet udstyr, som hører til en børnehaveklasse. Altså et godt grundlag for skolen og byens nye aktivitet, som naturligt følges med stor interesse.

Børnehaveklassen kan forhåbentlig aflaste nogle af børns, forældres og skolens problemer, når en første klasse skal starte. Adskillige børn har vanskeligt ved at tilpasse sig nye omgivelser under helt nye betingelser, og det kan være en voldsom belastning, samtidig at skulle suge ny lærdom til sig. Der kan nemt opstå problemer, som forældre ikke bliver opmærksomme på og får afhjulpet. Lige så vanskeligt kan det være for læreren at fjerne alle børns hæmninger, samtidig med at der skal gives en undervisning. Et skræmt barn kræver en masse tid med snak og leg, inden dets sande jeg træder frem, og det er uoverkommeligt i en første klasse. Børnehaveklassens mission er at afhjælpe dette problem. Den byder børnene en legende form for beskæftigelse, som er medvirkende til, at de mere spontant befries for deres hæmninger. Børn har også lettere ved at komme i kontakt med hinanden i det øjeblik, der findes et variabelt udvalg af beskæftigelser, som kan fange deres interesse. Når først der er skabt et klima, hvor alle føler sig trygge og frie, er muligheden for at løse det enkelte barns småproblemer til stede. Det er meget væsentligt for det daglige arbejde, at børn er harmoniske, og det er samtidig en stor lettelse for

børnene selv, når de ikke er bange for at komme frem med deres tanker og ideer. Det styrker også den rent åndelige udvikling, og de får et helt naturligt behov for en mere fyldestgørende viden. Børnene er i den daglige gang i børnehaveklassen i kontakt med skolens omgivelser og miljø. De er i kontakt med første klasse og deres lærer og bliver helt fortrolige med deres senere omgivelser, hvilket er af stor værdi. Børnehaveklassen burde gøres obligatorisk for de 6-7-årige, således at alle får chancen for at blive skoleminded inden første klasse.

EN SKOLEDAG

Kl. 8,30 ankommer børnene til børnehaveklassen. De trækker selv af overtøjet og hænger det på plads. Madkasser og mælkebilletter samles sammen, så det er klar til frokostuddeling kl. 11,00. Børnene samles derefter om 4 borde, og vi gør klar til morgenhygge. Nye oplevelser drøftes livligt, og når alle spørgsmål er besvaret, og gruppen er faldet til ro, synger vi børnesange. Undertiden tager vi vore instrumenter frem, og en del af børnene slår da rytme, mens andre laver en beskrivelse af sangen med krops- og armbevægelser. Kl. ca. 9,00 stiller vi alt på plads, og atter samlet i en gruppe lærer vi klokken ved hjælp af et spil. Med et sæt kort »visivi«, der giver en beskrivelse af ting fra hverdagen, laver børnene en lille fortælling. »Min første ordbog«, der er skrevet på dansk og engelsk, anvendes også i klassearbejdet. Børnene nævner her tingene ved navn, hvor vi også enkelte gange leger med de engelske ord. Efter at vi har navngivet tingene, skal børnene i et lille hæfte tegne og male det, de kan huske. I den sidste del af året foregår denne leg med bogstaver og tal. Kl. ca. 9,30 deles børnene i 5 grupper.

1. gruppe anbringes i et tilstødende lokale, hvor en stor kumme er fyldt med sand. Her skal gruppen løse opgaven at bygge en bondegård med landskab osv. Børnene har efter nogle dages forløb løst opgaven på en glimrende og fantasifuld måde. Bondegården er bygget af pap og æsker, der igen er blevet malet i festlige farver. Bygninger og marker er velforsynet med sjove dyr lavet af kastanjer. Vogne, maskiner og

Fra børnehaveklassen

Foto: K. Basse

en enkelt traktor er møjssommeligt blevet limet sammen af små æsker. Markerne er naturligt blevet adskilt af træer og buske, som er lavet af pinde med pålimede blade. For at fuldende billedet har børnene med små pinde forsøgt at finpløje nogle af markerne. – 2. gruppe er optaget af »far-mor legen« i dukkekrogen. Her gøres et virkeligt forsøg på at efterligne iagttagelser, børnene har gjort hjemme. Dukkekrogen er efterhånden godt udstyret, så der er gode muligheder for varieret leg. En del af dukkekrogen er indrettet som købmandsbutik. Børnene får her lejlighed til at stifte bekendtskab med forskellige varer. I en håndvendning bliver der vejlet af på en lille vægt og givet en pris, som bliver betalt med hjemmelavede penge. En købertrang og sælgerlyst bliver herigennem tydeligt tilfredsstillet. – Den 3. gruppe aktiveres i en konstruktiv leg. Man arbejder med »conektor«, et byggesæt af klodser og pinde. Især drengene kan vanskeligt løsrive sig fra materialet. En livlig fantasi og stor omtanke kan skabe de mest fortryllende biler og kraner, som i sig selv er et yndet legetøj. – 4. og 5. gruppe er i gang med en bundet opgave under vejledning. Grupperne er samlet ved to borde, hvor fjerde gruppe klipper små filt-cirkler. Disse trækkes to og to på en snor og adskilles af perler.

Arbejdet afsluttes ved at hæfte dem sammen til en cirkel, og børnene har nu klippet og syet en lysmanchet. Femte gruppe vikler garn om en papirkugle. Når børnene synes, de har en passende stor kugle, limes der pelsrester på, som skal forestille hår. Knapper m. m. limes på, således at det kommer til at forestille øjne og næse. En tøjklemme skilles og bliver limet på kuglen som et par fødder. Børnene kæler lykkeligt for den lille trold, de selv har lavet. Klokken er blevet 10,30, og en hurtig og planlagt oprydning er nødvendigt for at nå en tur op i skolegården. Alle arbejder intenst og hurtigt, for man vil meget gerne ud og lege »alle mine kyllinger i skoven«. Turen giver god motion og en dejlig varme i kroppen. Kl. 10,50 sidder børnene samlet med mesterjakeldukkerne. To af børnene har fået et par dukker på hænderne, og fra det øjeblik spiller fantasien. Børn har en vidunderlig evne til i store træk at tegne et billede af de voksne. Efter både morskab og diskussion melder sulten sig, men først lægges der på plads og vaskes hænder.

Når den medbragte frokost er fortæret, vandrer børnene hjem med »skoletasken«, og der må lægges plan for den næste dags beskæftigelse. På denne måde varierer vi dagene, og kan derved fortsætte en påbegyndt beskæftigelse uden at vælte et i forvejen planlagt skema. Kravene til beskæftigelsernes karakter ændrer sig og lægges med tiden i mere faste rammer, så børnene mod skoleårets slutning er vant til at sidde med et arbejde i en hel time. Forældresamarbejdet har tidligere bestået i tre sammenkomster i børnehaveklassen. Her fik forældre et lille indblik i børnenes beskæftigelser, og samtidig var der lejlighed til at drøfte ting af fælles interesse. I år har vi udvidet forældrekontakten, således at hvert barns forældre har lejlighed til at komme i børnehaveklassen en times tid om formiddagen. Det har foreløbig givet et positivt resultat med stor interesse uden at virke særlig forstyrrende.

Det må være et ønske for alle, at børnehaveklassen med tiden må blive en naturlig begyndelse på skolen og et naturligt led i skolearbejdet, accepteret, vejledt og indpasset i den egentlige skoles funktioner.

Elsie Marie Kjær.

Turen til køkkenmøddingen

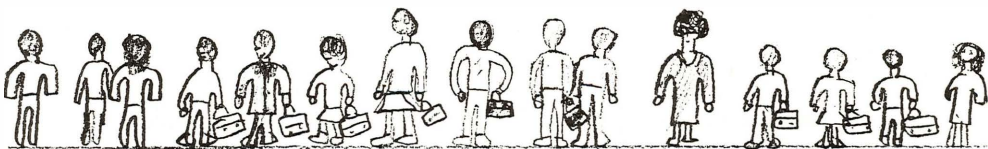
Fortalt af 3. klasse (9 år)

Alexandra

En dag, da min mor og jeg var ved stranden, spurgte hun mig, om det ikke var en god idé at tage min klasse med til stranden, og så kunne vi se køkkenmøddingen samtidig, for det har vi jo lært om i historie henne i skolen.

Så spurgte jeg fru Basse. Hun syntes, det var en god idé. Så spurgte hun, om mine kammerater måtte komme for deres forældre. Det måtte de gerne. Så var det bare med at skaffe biler, og det blev: Min mor, fru Iuel, Lisbeths mor, fru Sørensen, Kirstens far, hr. Sejrsen og fru Lene Basse.

Turen blev den 12. oktober.

Eva

Mandag den 12. oktober skulle vi til Meilgaard. Det var spændende, fordi vi manglede en i klassen, og derfor var vi spændt på, om vi skulle af sted alligevel. Vi havde tegning i første time og så dansk og fritime. Da vi havde spist i salen og stillet op, gik vi om på skolens parkeringsplads og blev fordelt i bilerne. I fru Iuels bil var der en hund, der hed Pindi. Det var Sandras hund. Vi sad 4 bag i fru Iuels bil og 2 foran. Bagi sad Vinnie, Vitta, Evy og mig selv. Det var i fru Iuels bil. Sandra sad omme ved sin mor foran. I hr. Sejrsens bil sad Kirsten og Ingrid og Kiss og Bente. I fru Basses bil sad Lone og Henny,

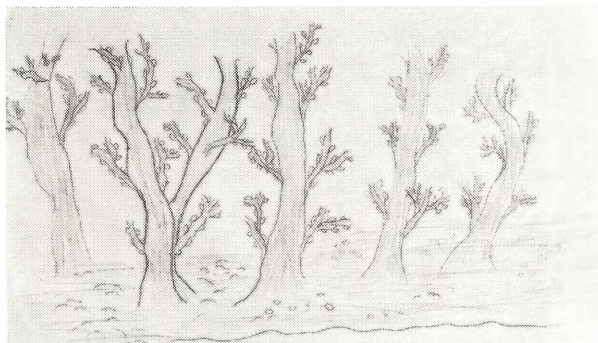
Jørgen og Jesper og Lene, og jeg tror også, at Christian var med i den bil. I fru Sørensens bil sad Lisbeth og Annette.

Evy

Vi kørte øst ud af Ryomgård. Vi kørte igennem Nimtofte og Ramten. Vi så Ramten sø, der var nogle svaner i søen. Vi kørte også igennem Stenvad. Da vi kom til landevejen efter Stenvad, så jeg nogle heste, der var lige ved at synke, man kunne ikke se deres ben. Til sidst kom vi til Meilgaard.

Lone

Da vi kørte ude i skoven, stod bladene som en hvirvel, fordi bilerne kørte hen over dem. Inde på skovbunden lå en masse røde og gule blade.

I den vogn, som jeg sad i, sagde vi, at det lignede guldpenge, så vi ville gerne have den skov. Vi sad og talte om de dejlige kronblade, som var i de fineste farver, både gule, røde og lidt grønne blade.

Vi så mange forskellige træer; der var nogle, der lignede hekse, sagde Christian.

Fru Basse sagde, der var smukt.

Hver gang, der kom et humpel, stødte jeg mit hoved på bilruden hele tiden.

Vinnie

Eleverne blev delt op i grupper, og så kørte man gennem Nimtofte og Ramten og Stenvad og kom til sidst til Meilgaard og

til køkkenmøddingen. Der fortalte fru Iuel noget om, at de fandt en køkkenmødding, og en konge kom med sine soldater, og de stod i deres fine uniformer og gravede. Så sagde fru Iuel, at børnene skulle til stranden for at finde mange ting.

Lisbeth

Køkkenmøddingen var meget stor, men der var kun to stykker gravet fri. Det andet var groet til af græs, og der lå blade ovenpå også, så det var jo ikke nemt at se det andet, men fru Iuel fortalte om dengang, at soldaterne gik her og gravede i deres uniformer og svedte med det varme tøj på, men fru Iuel fortalte også, at det var en af de allerførste her i landet, og også en sten, der stod FM på; det betyder nok fredet mindesmærke. Den sten stod på en lille høj ved køkkenmøddingen. Vi gik ud af skoven igen, og Sandra havde en lille gravhund, den hed Pindi. Da vi kom ud, ville den lille hund ind i fru Lene Basses bil; den troede nok, at det var fru Iuels bil. Den kom da ind i fru Iuels bil, og så kørte vi til sommerhuset.

Bente

Vi havde det sjovt. Fru Iuel sagde: Når vi kommer ned til stranden, skal vi se, hvem der finder en sjov og en grim og en pæn ting. Da min klasselærerinde og mig selv gik ved siden af hinanden, fandt jeg en søstjerne. Den var ikke ret stor. Da vi havde været nede ved stranden og finde alle de ting, skulle vi lægge tingene på en flise, men nu kommer det spændende, og det var, hvem der havde en grim ting. Det var en krabbe, der var kludret ind i hinanden. Den, der havde den sjoveste ting, var Eva.

Vejret var så dejligt, ja, man skulle snart tro, at det lige var lavet bestemt til den dag, for solen skinnede næsten hele tiden. Der var nogen, der havde gummistøvler på. De var ude at soppe i vandet, så gummistøvlerne måtte være tætte.

Jesper

Så gik vi hen ad stranden. Jeg så en stor sten, hvor der mindst kunne stå 8 på. Vi fandt en flaske, der var gået midt over og et par sko, der var drevet i land med bølgerne.

Fru Iuel og fru Basse gik og fortalte os, hvad de ting, vi fandt, var for noget. Da vi var kommet et godt stykke hen ad stranden, sagde fru Iuel til os alle sammen, at vi måtte vende tilbage.

Da vi kom tilbage til sommerhuset, sagde fru Iuel, at vi skulle gå om på terrassen og lægge vores ting på fliserne.

Annette

Da vi skulle ned til stranden, gav fru Iuel os en plastikpose til at putte de ting i, vi fandt.

Nede ved stranden var der mange ting, både store og små ting. Der var mange sten, de var meget flotte, altså nogen af dem, og ude i vandet på de store sten var der måger, og i luften var der mange flere, det var nu en pæn strand, den var meget ren, kun hist og her var der noget. F. eks. sko. Der var en tennissko og en damesko og en handske, der var meget lidt glaskår. Vi gik et langt stykke hen ad stranden. Vi gik ca. en kilometer. Tilbageturen gik lidt hurtigere. Da vi kom op til sommerhuset, skulle vi lægge de ting, vi fandt, op på fliserne og gå om på den anden side af huset.

Kiss

Da vi var kommet op fra stranden, skulle vi have flødeboller og sodavand og kager, og vi sad på græsset og spiste og drak foran sommerhuset.

Og vi fik også et pænt billede af Meilgaard slot og have.

Christian

De voksne gik om til de ting, vi havde lagt på fliserne og talte om, hvem der skulle have præmie. Da de var færdige og bestemte, hvem der skulle have præmie, hentede de os alle 18 børn.

Da vi var kommet derom, fortalte fru Iuel os, hvem der havde vundet, og der var også to trøstepræmier.

Ingrid

Da vi var færdige, skulle vi takke fru Iuel for, at vi måtte komme og for den dejlige dag, vi havde haft, og så råbte vi

tre gange hurra for fru Iuel og Sandra, og så gik vi hver til deres biler, som vi kørte i. Og nu vil jeg tegne, da vi stod og råbte hurra for dem.

Kirsten

Vi kørte en anden vej hjem. Bente og Ingrid og Kiss og jeg selv sang i munden på hinanden.

Og min far drillede os også, og Ingrid havde min børnesangbog, og Bente fortalte os en god historie.

Henny

Da vi kom tilbage til Nimtofte fra Meilgaard af, kørte vi lige hen på parkeringspladsen lige over for vores butik. Så standsede fru Lene Basse bilen. Inden jeg steg ud af bilen, sagde fru Basse, om jeg ville købe nogle grøntsager til hende. Så fik jeg en tier med. Det ville jeg da gerne gøre. Så steg jeg ud af bilen og gik over i butikken. Jeg hentede alt det, jeg havde fået bud på. Da jeg havde fået alt det, jeg havde lovet fru Basse, gav far mig seks pærer med over i bilen til fru Basse, Christian, Jørgen, Jesper og Lone. Men hvor blev de dog glade og sagde mange gange tak.

Lene

Vi var næsten hjemme, da jeg så et egeren smutte over vejen. Det satte sig til at spise noget; jeg véd ikke, hvad det var. Jeg vil meget gerne på sådan en tur igen. Det var en dejlig dag.

Vita

Jeg blev sat af ved brugsen sammen med Evy.

Så kørte Sandra og hendes mor hjem igen. Så vinkede jeg til dem. Så gik jeg op til min bedstemor, og hun syntes, at det var et sjovt skrog, jeg havde fundet.

Randi

Da vi kom hjem igen, stod vi af og sagde tak for turen og sagde mange tak for turen igen. Så kikkede jeg mig for og gik over vejen og gik ind i butikken. Så viste jeg mor og far, hvad jeg havde fundet ude på stranden.

Jørgen

Vi kørte hjem til skolen igen og var der klokken kvarter over tre. Så gik vi helt op til trappen og tog min taske, og så tog jeg min jakke på og min taske i den ene hånd og posen med sten i den anden hånd, og så gik jeg og en af mine kammerater ned til vejen, og så så vi efter, om der kom en bil.

Så kom der ingen biler, så gik vi over vejen, og så gik vi hver sin vej, og så gik jeg hjem til min mor og far, og så slut med den historie.

Torben

Turen til Meilgaard var jeg ikke med på, fordi jeg var syg. Om søndagen, den 11. oktober, begyndte jeg at blive syg, det havde lige været min onkels fødselsdag, det var en dejlig dag. Jeg var ikke i skole mandag og tirsdag, men om onsdagen kom jeg i skole. Om mandagen kom fru Basse med en cola og en flødebolle og et kort af Meilgaard fra Sandras mor. Om mandagen kom min legekammerat og spurgte, om jeg ville med ud med aviser, men det kunne jeg jo ikke, fordi jeg havde det skidt. Min lillebror Niels var næsten hele tiden inde ved mig. Det var dejligt at have ham at snakke med. Vi har en plade, der hedder Snehvide; den hørte min lillebror og jeg, og vi hørte også andre plader. Vi sagde til legekammeraten, at han kunne komme, når han havde været ude med sine aviser, og det gjorde han; og så hørte vi også plader og lidt båndoptager og læste blade.

Pluk fra skolens dagbog

1969

- 13.-10. Kunstforeningens første ophængning af malerier. – Teatertur til Århus. Skolesceneforestilling: »Hvor smed vi bomber i går?« – God lydhørhed hos børnene. Fin aften.
- 18.-10. Efterårsferien begyndt.
- 29.-10. Nu går det godt: Skolefesten udmiddelbart forestående – og tre lærere syge.
- 31.-10. og 1.-11. Skolefest, fredag for de små og lørdag fra 7. kl. og opefter. For første gang var børnehaveklassen med til de smås aften. Programmet var det efterhånden traditionelle: samling på skolen, fælles nedmarch til hotellet, teaterforestilling, tilbage til skolen, dans i salen. På hotellet opførte hr. O. Jensens 46 skuespillere Mark Twains »Toms eventyr«, en ualmindelig livlig og til tider spændende forestilling, sat ind i en ramme af både smukke og opfindsomt konstruerede kulisser. Dansen i skolens festsal gik livligt begge aftener, dog nok som sædvanlig livligst om fredagen. – Begge aftener sluttedes med en aftensang. Godt 300 deltagere hver aften.
- 2.-11. Ved endnu en forestilling søndag eftermiddag på hotellet vistes »Toms eventyr« for ca. 260 mennesker.
- 22.-11. Månedsløvs. Egentlig skulle der ikke gives månedsløvs mere efter indførelsen af frilørdagene i sommerhalvåret. Men november er jo lige lang og grå af den grund! Lærerrådet vedtog med den begrundelse at forbarme sig over de stakkels elever. (Eller var det sig selv, de tænkte på?)
- 29.-11. Vidnesbyrd uddelt i klasserne.

- 1.-12. Forældremøde for IIab's forældre. Hr. O. Ditlev Jensen informerer om gymnasieordningen. Nogenlunde fremmøde. God samtalelyst ved kaffebordene.
 - 8.-12. Hr. Dynesen fylder 75 år. Desværre må hr. Dynesen fejre dagen alvorligt syg på Grenå sygehus.
 - 11.-12. Forældredag i børnehaveklassen. En fornøjelig formiddag med sang og rytmemusik, julekalender med tilhørende historie, formiddagskaffe, hvortil de små selv havde bagt brune kager dagen i forvejen; men dagens clou var dog vist, da forældrene blev sat til at tegne hver sin julemand på klassetavlen, ivrigt og højlydt kommenteret af de små tilskuere. Et fint arrangement ved fru Kjær.
 - 20.-12. Juleafslutning. Som i fjor lagt an, så vi kunne slutte til middag. Festen indeholdt følgende programpunkter: Luciaoptog, film (»Ulvehunden«), klasselærertime, juletræ. Arrangører: frk. Jacobsen, fru Lauritzen og hr. Wulff.
 - 29.-12. Hr. Dynesen afgået ved døden på Grenå sygehus. – Æret være hans minde!
- 1970
- 3.-1. Hr. Dynesen begravet på Marie Magdalene kirkegård. Elevforeningens fane fulgte båret.
 - 5.-1. Skolen begynder igen.
En opgørelse viser, at 105 elever i efterårssæsonen har bestået idrætsmærkeprøverne og nu modtager diplomer herfor.
 - 7.-1. Flag op! Skolens fødselsdag. Afgangsklasserne nedlagde krans ved Axel Munchs mindesten.
 - 17.-1. Seminarieelev Keld Kristensen, som har vikarieret i et ledigt embede siden sommerferien, skal tilbage til sin seminarieuddannelse. I hans sted indtræder hr. Jørgen Jørgensen, som vikarierede for hr. Klinkby, mens han var på sløjdkursus.
 - 20.-1. Der er startet et elevråd på skolen. For første gang deltog rådets to repræsentanter, Poul-Arne Andersen og Jon Wulff Petersen, i et lærerrådsmøde. Udmærket start.

- 22.-1. Skolebioforestilling: »En nat i Casablanca«.
- 29.-1. Forældremøde for 7. klasses forældre. Skolebestyreren informerede om delingsproceduren og om skolelovsændringen vedrørende de valgfrie fag. Viceinspektøren foretog en »gallupundersøgelse« af forældrenes stilling til fritidsarrangementer på og fra skolen. Flertallet af de voterende forældre var stemt for både teaterturene og skolebio og fandt, at det var pengene værd. De fleste af 7. klassernes lærere var stærkt omsværmet under og efter kaffen. Udmærket aften – vel arrangeret af fru Andreassen.
- 2.-2. Skolescene: Volpone.
- 20.-2. Da hr. Munch trak sig tilbage i 1961, efterlod han sig et ark papir, hvor udenpå der stod – med hr. Munchs karakteristiske, men ikke alt for let læselige skrift – »Sne og unger«. Denne titel dækkede over en række navne og telefonnumre, som skulle alarmeres, hvis det usandsynlige skulle ske: at skolen måtte lukke på grund af sne. Vi har ajourført listen hvert år med ønsket om, at der ikke skulle blive brug for den, men måske inderst inde alligevel et lille skoledrenget håb om, at en skønne dag ... Endelig: I dag måtte skolen lukke på grund af sne.
- 23.-2. For at vi ikke skal tro, at det var en fejltagelse forleden: I dag måtte skolen atter lukke på grund af sne. Den værste snestorm i barns minde. Togene sidder fast. Engang hen mod år 2000, når vore nuværende elever kommer tilbage som jubilarer, da vil de med en værdig nedladdenhed over for samtiden erklære: nej, da vi gik i skole, da var det vinter!
- 24.-2. På grund af et par fremrykkede terminer for visse indberetninger havde lærerrådet besluttet af flytte »martsprøverne« til slutningen af februar. De skulle have begyndt i går. Men vejrguderne står på ungdommens side. Først i dag kunne vi starte nævnte prøve.
- 25.-2. Fru Handbergs læge begærer hende fritaget for arbejde indtil videre.

- 26.-2. Ungdomsskolen starter et hold køkkenskoleelever i vort køkken.
- 3.-3. Lærerrådsmøde om deling af 7. klasserne.
- 9.-3. Lærerrådsmøde om gymnasieaspiranterne. Der var 15.
- 10.-3. Forældremøde for børnehaveklassens forældre. Fru Kjær arrangerede og ledede mødet, som var godt besøgt. Der var en udmærket stemning og sporedes megen velvilje omkring klassen.
- 12.-3. Elevrådets formand og næstformand meddeler skolebestyreren, at elevrådet er trådt tilbage. Det skal nærmest forstås på den måde, at formand og næstformand er trådt tilbage, fordi repræsentanterne for en del af de store klasser ikke indfinder sig til møderne.
- 12.-3. Forældremøde for 8. og 9. klasse. Ikke særlig stort fremmøde, fra 9. kl. kun 2 forældrepar. Men ellers et godt møde. Hr. Stig Jensen og hr. Klinkby fortalte lidt om arbejdet.
- 16.-3. Husgerningsvikar frk. Skadhauge tiltrådt.
- 18.-3. Uddelt standpunktsbøger i klasserne.
- 20.-3. Møde med håndværksmestrene om det, der skal laves i sommerferien.
- 1.-4. Forlænget påskeferie, fri i anledning af, at dronningens fødselsdag faldt i påsken. Det var ikke en børnevenlig handling; tænk på alle de gode ideer, vore kære unger nu brændte inde med – ingen lærere gjort aprilsnar!
- 2.-4. To praktikanter fra Silkeborg begynder et 6-ugers ophold her. Den ene er skolens gamle elev, Tonny Henriksen (65).
- 8.-4. Erhvervsvejleder Schøler fra Randers taler med eleverne fra III og II real.
- 13.-4. Undervisningsministeriets konsulent i geografi og biologi på inspektion. Inspicerede hos fru Andreasen, frk. Basse, fru Lauritzen, hr. Eriksen og hr. Højholt. Efter konsulentens mening trænger de to undervisningslokaler stærkt til udskiftning. – Erhvervsvejleder Schøler var her og talte med 8. og 9. klasse.
- 23.-4. Flaget op! Hr. Munch bliver 79.

- 28.-4. Forældremøde for 5. a. Hr. O. Jensen talte som klasse-
lærer, og fru Budolfsen talte om engelsk i 5. klasse.
Mange forældre var mødt op. Kun en elev var ure-
præsenteret
- 28.-4. Fru Handberg har fået en datter. Til lykke!
- 29.-4. Skriftlig eksamen begynder.
- 2.-5. Lørdagsfrihed påbegyndt på ny. Skal den gælde fra nu
af og i al fremtid?
- 4.-5. 25-årsdagen for befrielsesbudskabet. Skolen illumine-
ret med levende lys om aftenen.
- 12.-5. Sang- og musikstævne i Ebeltoft. Skolen var ved stæv-
net repræsenteret af hr. O. Jensen med en strygergrup-
pe. Det er første gang, en sådan medvirker ved disse
stævner; og de gjorde det udmærket.
- 22.-5. Afgangsklassernes sidste ordinære skoledag. Lærerne
blev hentet om morgenen på traktortrukne, løvsmyk-
kede vogne. Der var morgenkaffe og rundstykker, da
vi kom til skolen. Men ellers var aktiviteten om for-
middagen begrænset, da 9. a sad til eksamen. Over
middag underholdt II realerne, og lærerne måtte atter
holde for.
- 25.-5. Mundtlig eksamen begyndt. Et noget stramt skema, da
lørdagene nu helst skal undgås.
- 17.-6. Vidnesbyrduddeling og bogaflevering.
- 18.-6. Der stilles an til forældredagen i morgen. Udstilling af
håndarbejder, sløjd, tegninger m. m. Da arbejdet er
ved at være tilendebragt, samles lærerpersonalet ved en
lille god frokost for uformelt at tage afsked med frk.
Weiner, der ikke alene er ved at afslutte dagens eller
årets arbejde, men som med dagen i morgen afslutter
et livsværk, der tog sin begyndelse så langt tilbage i ti-
den som i 1925.
- 19.-6. Forældredag og translokation i tropisk sommervarme.
Forældredag om formiddagen med god tilslutning.
Translokationen over middag måtte flyttes fra teatret
af frygt for sol- og myggestik til legepladsen (forhen
stadion), hvor der var en smule mere luftigt.
Forud for selve translokationen gik Ryomgård Real-

skoles officielle afsked med frk. Weiner med taler af skolebestyreren og skolens formand, lrs. Vester-Petersen. – Ved translokationen overrakte skolebestyreren eksamensbeviser til 42 realister og afgangsbevis til 12 elever fra 9. klasse, hvoraf 7 yderligere modtog bevis for teknisk forberedelseseksamen.

Ferien. Også i sommerferien sker der et og andet med tilknytning til skolen. Straks efter afslutningen rykkede håndværkerne ind, og de blev der, så længe ferien varede, ja, ikke at forstå på den måde, at vi kunne træffe dem der hver dag. De skulle jo også have ferie. Det var de professionelle. Der var også amatørhåndværkere, en vældig stab af teknikere, der holdt ferie ved at tømre, snedkerere, sy, klippe, farve, male og meget mere – alt sammen med henblik på, hvad der skal ske ved skolefesten til efteråret og ved kommende skolefester. Men dette arbejde bør have sin mere udførlige omtale i sin rette sammenhæng.

En gruppe elever fra 7. og 6. klasserne tog på Bornholmertur med fru Münter Rasmussen, Korupskov, og hr. Stig Jensen som ledere, medens et andet selskab – hovedsagelig fra II real – drog på Rhintur med fru Budolfsen og hr. O. Jensen.

10.–8. Nyt skoleår begynder. Men der er ingen elever. Kun lærerpersonalet møder i dag; eleverne kommer først i morgen. Men på papiret er der 345 elever – heraf 70 nye – fordelt på 18 klasser. Der er 21 lærerkræfter, heraf to nyansatte: fru Tove Korfitzen og fru Kirsten Olesen (gl. elev under navnet Kirsten Knudsen).

Meget nyt tager sin begyndelse med dette skoleår. 5-dages ugen er gjort obligatorisk på årsbasis, ikke som i fjor blot som sommerforeteelse. Dette har medført en ny timefordeling til de enkelte fag. For at kunne bruge ministeriets fordelingsplan vedtog lærerrådet før sommerferien at gå over til en skoledag på 6 lektioner à 50 min. mod de hidtidige 7 lektioner à 40 min. Tiden må vise, om vi har gjort det rette; der var delte meninger.

Men ikke nok med det; der er mere nyt endnu: den nye timefordeling har afskaffet en række af de musiske fag som obligatoriske og altså ikke tillagt dem noget timetal på normaltidsplanen. I stedet for kommer de ind som såkaldt valgfrie fag. Det gælder fagene husgerning, sang og musik, sløjd og formning foruden latin i II real og fransk og matematik i III real, der var valgfrie i forvejen. Ordningen fungerer på følgende måde: elever over 7. klasse skal vælge 1 eller 2 af de nævnte fag, som de vil følge, medens de så ikke får timer i de øvrige. Næste år kan de vælge at fortsætte med det samme fag, eller de kan vælge et nyt. Dette medfører imidlertid, at et sådant valghold – f. eks. i formning – kan være sammensat af elever fra I, II og III + evt. 8. og 9. klasse. Nu ligger det desværre sådan, at disse valgfrie fag bliver der ikke plads til inden for den ordinære ugeplan på 5 dage à 6 lektioner. Med andre ord: de placeres »efter skoletid«, som en 7. lektion. Resultat: vi afskaffer skoledagen med 7 lektioner à 40 min. og erstatter den for de store elevers vedkommende med 2, 3 eller 4 dage med 7 lektioner à 50 min.

Nyt problem: trafikforbindelserne, der bringer vore elever hjem, passer udmærket – efter 6. lektion – men hvordan efter 7.? Nå, lad os ikke tage bekymringerne på forskud. I dag er der jo ingen elever – kun lærerne – og de kan da selv finde hjem!

- 11.–8. Så kom også de fleste af de 345 elever. Efter skema-skrivning og bogudlevering bliver de sendt hjem til middag. – Om aftenen forældremøde for børnehaveklassens forældre. Fru Kjær gennemgår de praktiske forhold, der gælder for disse »småfolk«.
- 18.–8. Forældre- og elevaften for deltagerne i Tysklandsturen og deres forældre – arrangeret af fru Budolfsen og hr. O. Jensen.
- 31.–8. Skolen modtager meddelelse om, at fru Dynesen er død i nat. Æret være hendes minde!

Fra Århus Stiftstidende har vi i august klippet:

Ofrer sommerferien for Thalia

*Lærere og elever på Ryomgård Realskole arbejder ihærdigt med
forberedelserne til »Pinafore«*

Det kan man kalde ildhu! Lærerne O. Ditlev Jensen og Jørgen Jørgensen samt 4 piger fra Ryomgård Realskole har næsten hele sommerferien arbejdet med at lave kostumer til efterårets forestilling på skolescenen. Ved skolefesten hvert år i begyndelsen af november opfører skolens elever et teaterstykke – i de sidste mange år instuderet af lærer O. Ditlev Jensen, som får sine skuespillere til at overgå sig selv for hvert år. I år har man taget sig på at opføre operetten »Pinafore«, der af de fleste mennesker vil være kendt fra Jørgen Reenbergs foredrag af visen om admiralen, der får »Kors og bånd og stjerner på«.

Det er en ordentlig mundfuld for amatører at gabe over, og man er da også gået i gang allerede omkring 1. marts med at instudere de mange sange i operetten. Der er tale om både solo- og korsange, de fleste meget livlige, som nok skal skabe den rette stemning, når den gode skude »Pinafore« letter anker.

Vor medarbejder har fået lov til at besøge »systuen«, der er indrettet i et af lokalerne i den nye fløj. Her har 4 piger og 2 lærere næsten hele ferien arbejdet støt.

Det ses også, at der er bestilt noget. Lokalet bugner med færdige kostumer, men der skal også bruges meget, for der er 33 medvirkende, som skal iklædes, og heraf skal endda nogle have skiftetøj.

De tidligere år har man opført årets stykke på Ryomgård hotel. I år er der lavet scene i skolens festsal, for der er ingen scene i Ryomgård, som kan rumme dette store udstyrsstykke. – Kulissen, der forestiller agterstavnen af fregatten »Pinafore«, er bygget op efter admiral Nelsons »Victory« og fregatten »Jylland«, suppleret med dygtighed af gymnasieelev Niels Svith, Østenfjeld. Ryomgård Realskoles skolecene har fået ry for at levere toppræstationer. Som det vil forstås, nås disse resultater ikke uden en beundringsværdig frivillig arbejdsindsats, som også i år skal få tilskuerne til at komme med den bemærkning: »Nu må det da vist være toppen.«

Således lød det i august. Vi er nu kommet hen i november og kan til ovenstående føje, at travlheden i ferien var intet at regne mod den hektiske travlhed, der herskede de sidste uger før opførelsen. Skuespillerne

Fra »Pinafore«

Foto: Jørgen Jørgensen

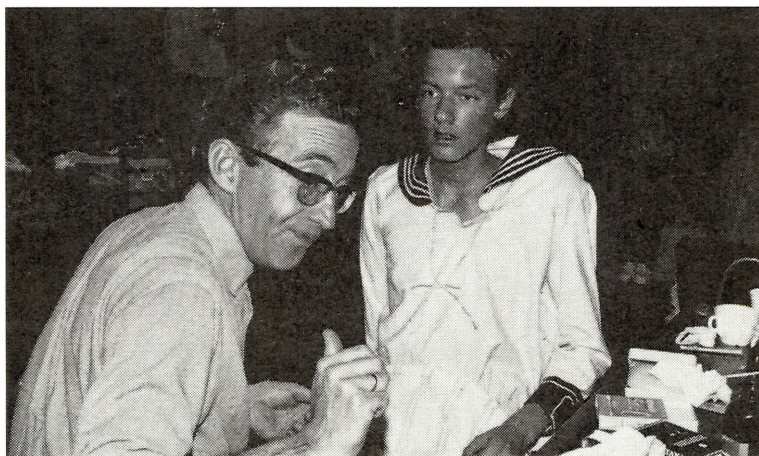
øvede flere eftermiddage ugentlig, og det var ikke så få timer efter fyraften, hr. Jensen og hans »teknikere« måtte ofre for at få alt klart i rette tid.

Torsdag den 5. november var alt i orden til generalprøven, og omegnens folkepensionister, der var inviteret, morede sig vældigt. De to følgende aftener opførtes stykket for skolens elever og deres forældre, og begejstringen var stor. Klapsalverne ville ingen ende få. De gjaldt hr. Jensen for hans store dygtighed og umådelige flid og interesse for skolekomedien, og de gjaldt skuespillerne og pianisten, fru Budolfsen, der trofast havde mødt til hver eneste prøve, og uden hvis fremragende klaverspil prikken over i'et ville have manglet.

Søndag eftermiddag spilledes stykket for gamle elever og andre interesserede, og så stor var tilstrømningen, at det kneb med at få plads til alle. »Pinafore« blev endnu en gang succes for alle medvirkende og en herlig oplevelse for tilskuerne.

Det var trætte, men glade teaterfolk, der gik hjem den aften. Også for dem havde »Pinafore« været en herlig oplevelse.

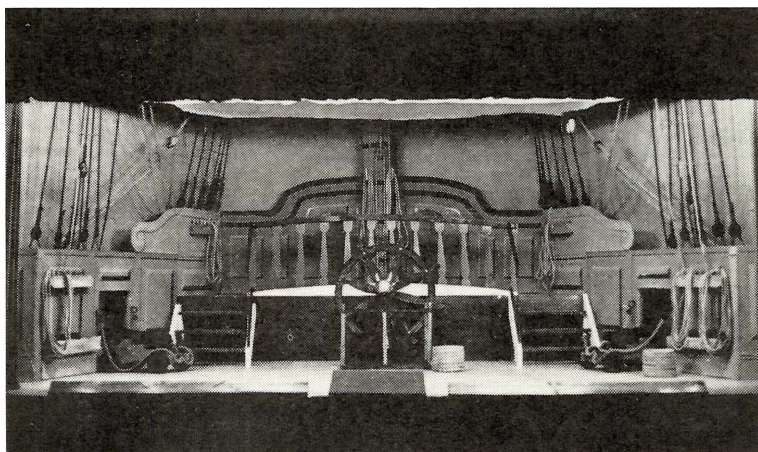
-r.

Sminkøren i arbejde

Foto: Peter Jensen

Billeder fra »Pinafore«

Skuden »Pinafore« klar til at lette anker

Foto: Jørgen Jørgensen

Efterårsfesten

Atter i år en dejlig festdag. Allerede før det forberedende arbejde var slut, begyndte de første gæster at indfinde sig, og ved 5-tiden vrimlede det med mennesker i gården, på gangene, på bakken osv. Men mange af de fremmødte var jo jubilarer af mere eller mindre høj alder, og som jubilar vil man – ganske naturligt – hellere snakke end gå til generalforsamling.

Først arbejde – siden fest. Vi startede med generalforsamling, hvortil kun ca. 20 havde fundet vej. Kr. Vester-Petersen (33) blev valgt til dirigent. Formanden aflagde en kort beretning. (Det er jo ret begrænset, hvad der sker mellem udsendelse af årsskrift og efterårsfesten). Formanden udtrykte som sit og bestyrelsens største ønske, at der ad frivillig vej ville komme flere bidrag til årsskriftet. Under den efterfølgende drøftelse efterlyste Kr. Vester-Petersen mere stof om skolen i årsskriftet, fylligere referat af festen og af talerne, mere om skolens daglige liv og foreslog, at elevforeningen anvender en del af sine midler til elevbilleder, og sluttede med at efterlyse skolens gamle elevbilleder, (der p. t. er taget ned på grund af uafsluttet malerarbejde). I denne efterlysning blev Kr. Vester-Petersen kraftigt bakket op af Tonny Henriksen (65) og – i meget skarpe vendinger – af frk. Weiner. Formandens beretning godkendtes.

Kassereren, Else Olesen (Brøgger 49), aflagde sit sidste regnskab – i hvert fald i denne omgang. Regnskabet ser godt ud – se andet steds i bladet. Kontingentet fastsattes uforandret, kr. 15,00. Foreningen takker Else Olesen for 6 års præcisionsarbejde med regnskabet, og bestyrelsen takker for sagligt og godt samarbejde.

Til bestyrelsen genvalgtes Gertrud Sten Larsen og Jette

Frandsen, og i Else Olesens sted nyvalgte Maja Adelsbøll (Sejersen 55). Revisorerne genvalgte.

Der var fuldt hus i salen, da alle de unge mennesker – i alderen fra 17 til 69 – ca. 150 i tal – det hidtil største – blev bænket om de smukt pyntede borde. Efter »De rejste en skole« bød formanden velkommen og udtalte mindeord om hr. og fru Dynesen (se andet steds).

Det er vel naturligt, at jubilærgangene i ikke ringe grad kommer til at præge aftenfesten. Således også i år. Men forud for dette opbud af jubilærer ligger der et stort arbejde med at finde adresser, få sendt bud og måske i enkelte tilfælde at få overtalt en og anden skeptiker. Vi glæder os over den velvillige indstilling, vi næsten altid møder, når det er bestyrelsen, der henvender sig til en repræsentant for den jubilerende årgang, og vi takker disse »organisationer« bag kulisserne – uden dog at nævne navne, da det formodentlig i mange tilfælde er et teamwork mere end et one man show.

I år mødte årgang 1930 med 9 repræsentanter, 1935 med 11, 1940 med 6, 1945 med 15, 1950 ligeledes med 15 og 10-års jubilærerne fra 1960 med ikke mindre end 25.

Med indeværende skoleårs begyndelse er frk. Weiner udtrådt af aktiv tjeneste ved Ryomgård Realskole. Bestyrelsen har fundet dette som en passende anledning til at udnævne frk. Weiner til æresmedlem af elevforeningen. Formanden motive-rede udnævnelsen med følgende bemærkninger:

»Vi har fået en sjælden gæst, en gæst, der er her for første gang: det er pensionisten, frk. Weiner. Hvor utroligt det end lyder, når vi ser på frk. Weiners aktivitet. Men bruger vi frk. Weiners regnebog, så var det i sommer 45 år siden, frk. Weiner første gang ansattes ved RR. (Gør selv kontrolprøve: 1/8 25 – 1/8 70). Det blev ikke til mange år i første omgang. Frk. Weiner tog sig nogle udlændighedsår i det fjerntliggende Århus. Men da årgang 1935 gik ud, kaldte Axel Munch forstærkning til: frk. Weiner kom tilbage – og blev i et stræk på 35 år.

Nu er det ikke Deres virke som lærer, jeg her skal udtale mig om (det har jeg gjort tidligere). Men vi har fra elevforeningens side villet mildne overgangen fra aktiv tjeneste til

pensionistens mere private tilværelse ved at udnævne Dem til æresmedlem af elevforeningen med følgende motivering:

Siden elevforeningen blev til for 30 år siden, har De vist en aldrig svigtende interesse for dens arbejde, været til stede ved alle vore arrangementer, når ikke tvingende grunde har forhindret Dem, og mere end nogen anden – fru Munch undtaget – været optaget af at følge så mange som muligt af skolens gamle elever.

Må jeg dertil have lov at nævne, at hvis ikke foreningens skiftende sekretærer havde haft god orden i kartoteket, ville frk. Weiner – skolens ellers så pertentlige regnskabsfører – ganske givet have betalt kontingent mere end 1 gang om året.

Tak for Deres støtte og Deres interesse. Vi ønsker Dem mange gode år som pensionist og håber at se Dem ved mange gode årsfester endnu, og vi ønsker Dem tid og kræfter til at pleje vor gamle ven, hr. Munch, der sidder ret hjælpeløs deroppe på Blåsenborg.«

Udnævnelsen blev af forsamlingen hilst med kraftigt bifald. Frk. Weiner takkede for udnævnelsen og tilbød elevforeningen sin bistand, når som helst der måtte være brug for den. Herefter sang vi »I livets aftensvale«.

Ind imellem en bid mad og en enkelt skål i ny og næ blev der plads for en række taler, fortrinsvis fra de jubilerende årgange:

Gertrud Sten Larsen talte på årgang 45, »fredsårgangens«, vegne med følgende ord:

»Vi er 25-års jubilarer i dag. Årgang 45 er repræsenteret med 15 af 22 mulige – de resterende 7 er desværre forhindret, men vi har hørt fra dem.

Det er sjovt at blive ældre og pludselig være 25-års jubilar. For ca. 15–20 år siden blev en af mine klassekammerater og jeg enige om, at sådan nogle gamle koner, som der dengang havde jubilæum, kunne vi da bestemt ikke blive. Og hertil vil jeg da sige til årgangene fra 1945 til 70, at jubilæumsholdene bliver yngre for år til år – se bare på os.

Årgang 45 er en lidt speciel årgang – vi nåede lige netop at opleve freden, inden vi fik eksamen. Vi er altså krigsskolebørn, og det medførte jo en hel del ud over det almindelige i den

daglige tilværelse. Den sidste tid, vi gik i skole havde tyskerne annekteret den ene halvdel af skolen, og det kunne jo ikke undgå at sætte sit præg på dagligdagen. F. eks. var der fuldt af tyske soldater her i salen – og det kunne godt virke lidt forstyrrende på undervisningen inde i samlingen, når der gik en radio på fuld drøn her. Og en gang blev hr. Vester vældig vred, for pludselig gik der et gevær af herinde.

Hr. Munch kunne heller ikke rigtig tage, når soldaterne kom skrålende af fuld hals gennem skolegården midt i timerne. Hr. Magnusson, som vi havde til engelsk, havde lært os »God save the king«, men den måtte vi ikke synge, så i stedet lærte han os »Kong Kristian« på engelsk, og den stemte vi så i med, når tyskerne tog fat.

Frk. Weiner blev også vældig vred engang. Tyskerne begyndte pludselig at fjerne cyklerne fra cykleskurene til eget brug. Men frk. Weiner kan heldigvis tysk og fik skældt ud – og vi fik lov at beholde vores cykler sammen med et »Ausweiss«, så vi også kunne komme hjem på dem.

Det var minder fra dengang, men samtidig minder fra en god skolegang.

En af vore klassekammerater, som desværre var forhindret i at være med i dag, har skrevet sådan til os:

»Skolen, som vi oplevede den, findes nok kun i vor erindring, og andet kan vi ikke forvente i betragtning af den store udvikling, der sker på undervisningsområdet i tiden. Af de mennesker, der dengang tegnede skolens ansigt, er der kun få tilbage, og til dem vil jeg sige, at jeg mindes dem alle og husker deres særpræg. De har også for mig været værdifulde mennesker, der i deres virksomhed var med til at præge mig. Her fandt man pionerer i tidens skoleformer, og det får mig til at tænke på verset, der står på væggen til GH:

*»Fæ dør, frænde dør, selv dør vi til sidst.
Et vi véd, som aldrig dør,
mindet om død mands dåd.«*

Disse ord kan vi fra årgang 45 vist alle skrive under på, og det skal være vort ønske for Ryomgård Realskole, at den stadig vil være én af de skoler, hvor vore børn kan få det rette grundlag for at skabe fremtidens samfund.«

Fra årgang 50 berettede Arne Jacobsen om et par »slående« eksempler på mandstugten i hine tider. Niels Peter Bager (35) kunne ikke som Gertrud henvise til store historiske begivenheder som krig og fred, men kunne dog drage paralleller til nutiden. »Vi havde også lige indviet en Lillebæltsbro, og vi måtte endda skrive stil om det til eksamen.« Han mindedes Axel Munch, bl. a. under skriftlig eksamen. »Vi måtte tage derhen med første morgentog, og Axel Munch gik tur med os, indtil eksamen skulle begynde.« (Den tids nervemedicin). Bager mindedes Erik Munchs timer (Hjemstavnsdiktaterne. Erasmus Montanus) og hr. Magnussons genialitet som sproglærer (impossibility – en kop kamille!) og sluttede med bemærkningen: »Lad os så få de billeder op!« (Bifald).

Endvidere talte Kresten Skødt (30) og Søren Holm (60). Poul Nielsen (45) kunne ikke have siddende på sig, at Gertrud alene skulle tale på klassens vegne, og derved fik vi endnu et træk fra denne historiske årgangs minderige skoletid.

Under og efter talerne gik gæstebogen sin rundtur og samlede omkring 125 autografer.

Musikken slog nu over i danserytmer, og ungdommen tog ivrigt fat, medens en del af de ældre årgange begav sig op på Blæsenborg for at hilse på hr. Munch, der vel ikke kunne genkende alle sine gæster, men som sikkert har overrasket Kresten Skødt ved at fortælle ham, hvad han var oppe i til eksamen i mundtlig dansk, og hvem de havde som censor – for 40 år siden! Efter en kort siesta på Blæsenborg vendte »de gamle« tilbage til salen og blandede sig i dansen, der gik lystigt til det sidste. – En ganske udmærket fest.

Bestyrelsen ser nu således ud: K. Basse Kristensen, formand; Maja Adelsbøll, kasserer; Gertrud Sten Larsen, sekretær; N. A. Højholt og Jørgen Pedersen, redaktører; John Juul Eriksen og Jette Frandsen.

Sekretærens adresse er stadig: Åby Bækgårdsvej 10, Åbyhøj, (telefon (06) 15 88 55). Foreningens gironummer: 45 678.

Medlemstal pr. 1. oktober: 647.

Jubilæumshold for næste år: 1921, 1931, 1936, 1941, 1946 og 1961. Tag fat i god tid; hvem tager initiativet? Vi takker for tilliden i det svundne år og ønsker godt nytår. *Bestyrelsen.*

En rejse på Djurs

5

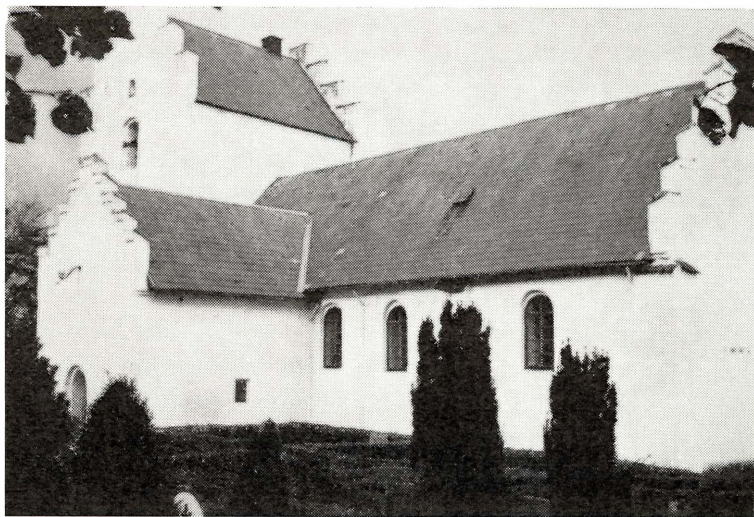
Vejlby præsten og hans tragedie

Sidste år gik rejsen gennem Vejlby, uden det kunne læses i årsskriftet. Byens og egnens samtaleemne i flere århundreder og dertil én af landets mest kendte kriminalsager havde ellers krav på omtale. I det følgende forsøges det manglende indhentet ved at berette om begivenheder, der fandt sted i Vejlby og omegn i det syttende århundrede – og som de fleste kender under titlen »Præsten i Vejlby«.

»Søren Jensen Quist, hans Liv og Samtid« hedder en lille bog, som læreren Severin Kjær udsendte i 1894. Bogens indhold er hentet fra rets- og tingbøger i rigsarkivet og belyser et af de mest omtalte justitsmord i Danmark. I 1829 offentliggjorde St. St. Blicher sin berømte novelle, digtet over de dramatiske begivenheder, der førte til Hr. Søren domfældelse og død for bøddelsværd.

Alle, der har læst fortællingen eller set filmen »Præsten i Vejlby«, vil stadig erindre tragedien, som Blicher har formet den.

Indtil Severin Kjær hentede de virkelige navne og hændelser ud af arkiverne, forelå flere løse og ret forskellige historier. De er nedskrevet ca. 100 år efter præstens endeligt af hans embedsbrødre Niels Jørgensen Lachmann († 1763) i Vester Tørslev og Poul Jensen Poulson († 1736) i Saxild. De to præsters beretninger stemmer ikke helt med virkeligheden. Derudover findes flere gamle krøniker og sagn om tildragelserne. Alt sammen er det variationer skabt af rygter og sladder og videregivet fra slægtled til slægtled. Det utroligste kunne hænde i en tid, hvor overtro og trolddom trivedes godt. Vi er i hekseprocessernes århundrede, hvor man på Djursland ikke holdt sig tilbage for noget. På Rugård lod ejeren, Jørgen Ahrenfeldt, alle mistænkelige kvindfolk »svømme« i sin smededam, stadig kaldet heksedammen. De uskyldige gik til bunds og druknede, de

Vejlbj kirke

Foto: K. Mejnecke

skyldige flød ovenpå og måtte herefter selv betale veddet til deres bål og brand. Såvel hekse som præst blev skilt fra livet med Aarhus-skarpretteren Herman Hökers bistand og hans kongelige majestæts velsignelse – for ca. 350 år siden.

SAGN OG VIRKELIGHED

En af de gamle krøniker beretter, at Hr. Søren havde den sære vane at gå og læse på sin søndagsprædiken hver lørdag eftermiddag og til langt ud på aftenen ovre på kirkegården. Præstekonen kunne ikke lide det og forsøgte at tale sin mand fra denne adfærd. Da hverken bønner eller trusler hjalp, lokkede hun sin tjenestedreng til at tage et hvidt lagen over sig og agere spøgelse mellem et par gravsteder, alt sammen for at kyse sin mand. Præsten opdagede naturligvis gespenstet og traf sine modforholdsregler. Han var godt hjemme i den sorte kunst og gav sig til at læse og mane spøgelse i jorden. Drengen sank dybere og dybere; halvt sunken i råbte han rædselsslagen på Hr. Søren og gav sig til kende. Men det var for silde. Selv om præsten slog kors for sig og påkaldte alle helgener, sank drengen helt i den sort jord og blev der.

I en af de nedskrevne beretninger er det ridefogeden på en

nærliggende herregård, der vil Hr. Søren til livs. Præstens avlskarl er bror til fogeden og lader sig overtale og bestikke af denne for at rømme til Sverige mod at efterlade sine gamle klæder. Fogeden lader dernæst opgrave et halvt hentæret lig på kirkegården, iklæder det sin brors gamle tøj og nedgraver det i præstegårdens mødding. Nogen tid efter forlanger skurken at vide, hvor hans bror avlskarlen er henne. Hr. Søren véd intet at svare udover, at han har givet karlen en velfortjent ørefigen og ikke har set ham siden. Fogeden lader nu sin bror efterlyse og foregiver på tinget, at præsten har slået ham ihjel. Ved falske vidners hjælp lader fogeden rejse sag mod præsten og finder snart sin brors »ukendelige lig« i møddingen. Ligets klædedragt lader ingen i tvivl, og dommen falder. Hr. Søren skal miste både kjole, krave og hals.

Nogle år hengår, og på en rejse i Sverige træffer den henrettede præsts søn på den »forsvundne karl«. Peder Quist får ham arresteret og sendt hjem til Sønder Djurs herred, hvor han uvidende om, hvad der er sket i mellemtiden, bekender sin skyld og dømmes til galgen tillige med sin bror fogeden.

En anden beretning lader avlskarlen i en gammel stodders skikkelse søge tilbage til gerningsstedet en lørdag aften 20 år efter Hr. Søren's død. Her erfarer stodderen sin gamle husbonds sørgelige skæbne, og hvad der ellers er hændt. Plaget af sin onde samvittighed skrifter han sine synder og får religionens trøst. Hr. Søren's efterfølger i embedet anbefaler ham at forføje sig bort til et fjerntliggende sogn og gemme sig der. Men stodderen kommer ikke langt. Rygtet om hans tilbagekomst er ilet sognet rundt, og selv er han skræmt fra vid og sans. Den følgende tirsdag fandtes han liggende død uden for Aalsø kirkedør på salig Søren Quists grav.

En tredie version af dramaet udpeger præstekonen som karlens bane og anfører, at hun var ond og hengiven til drik. Lader hende på sit dødsleje bekende, at hun slog karlen ihjel med et knippe nøgler og nedgrov ham i en sandbanke, en dag præsten ej var hjemme. Siden kom Hr. Søren i trætte med en mand på Ingverstrup, som købte falske vidner og anklagede præsten for mordet, hvorefter denne blev dømt fra livet. Den dag i 1626, da Hr. Søren skulle henrettes, fandt lensmanden

på Kalø tre dråber blod under sin hue. Han befalede straks, at eksekutionen skulle opholdes, men det var for sent. Nogle år derefter bekendte de to vidner, at de havde svoret falsk og dømtes selv til skafottet.

Alle beretninger – eller sagn – har fælles træk. Blicher har givetvis hentet inspiration i en af dem, måske i dem alle. Han har også kunnet hente oplysninger fra retsbøgerne i det nærliggende Viborg for at give sin kriminalhistorie et skær af virkelighed. Blicher har følt med sin embedsbroder i Vejlbys, har haft god brug for alle oplysninger af juridisk værdi til sin novelle og dernæst taget sig digterisk frihed til at indlægge en kærlighedshistorie med menneskelige dyder og fejl.

Det anbefales læserne at studere Dansk Lærerforenings udgave af »Præsten i Vejlbys« (Gyldendal 1923). Heri findes både et sammendrag af Severin Kjærs redegørelse og Blichers novelle i sin helhed.

Den 13. oktober 1970 anmeldte kritikeren Emil Frederiksen i Berl. Tidende en ny bog om Blicher og præsten. (De følgende linier er citeret i uddrag fra anmeldelsen). Forfatteren er Henrik G. Poulsen, der søger at løse mordmysteriet og forbinder Blichers novelle med hans personlige livstragedie. Den nye bog hedder »En criminalhistorie« og indeholder en helt ny og opsigtsvækkende eftersporing af virkelighedens drama. I bogen lader forfatteren skinne igennem, at der var noget galt med Hr. Søren udtalelser i retten og mener, at han var skyldig, for så vidt han har dræbt karlen. Nok havde han ret dertil, fordi han fandt karlen og præstekonen i seng sammen, men præsten fortav denne kendsgerning og fik skylden. Og Blicher har ikke villet bruge dette, da han selv havde grebet sin kone i samme situation, følt sig i skæbnefællesskab med Søren Quist – og derfor frikendt ham ved hjælp af en romantisk forklaring: søvngængeriet.

Det historiske spørgsmål om præstens skyld eller ikke skyld er hermed blevet endnu mere indviklet.

PRÆSTEN OG HANS FAMILIE

Søren Jensen Quist, sognepræst til Vejlbys-Homø 1600–1626, var ældste søn af Ålsø præsten Jens Andersen, og hans fødsels-

år opgives til 1571. Søren Quist blev tidlig sendt i Grenaa latinske skole for senere at fortsætte i Viborg Latinske skole. Som student læste han teologi ved universitetet i København 1596–1600 og bestod embedseksamen, eksamineret af biskoppen Hr. Jens Gjødesen i Århus. Straks efter kaldedes han til hjælpepræst i Vejlby-Homø, boede en tid i Revn og siden som sognepræst i Vejlby præstegård til sin død i 1626.

Hr. Søren giftede sig med sin forgænger Jens Nikskægs stedatter, Eline Klemensdatter. Hans bror Rasmus var gårdfæster i Ålsø, en anden bror Peder var tolder i Grenaa. To søstre var bortgiftet til gårdmænd på egnen, og en faster, enken Karen Andersdatter, boede på en gård i Horstved. Hendes søn Peder var gift og hjemmehørende i Tyvkjær. Præsteparret havde flere børn, to af dem nævnes i arkiverne, datteren Maren og sønnen Peder. Maren blev trolovet og gift med fogeden på Hessel, Peder Jensen, som fik gårdfæste på Ingverstrup. Sønnen Peder fulgte i sin fars spor, blev kapellan nogle få måneder i Viborg, men fik sin afsked, fordi hans første barn blev født 16 uger for tidligt. Hans kone var datter af den nye Vejlby præst, og parret fik efter Viborg-tiden ophold hjemme i præstegården, hvor Peder blev sin svigerfars medhjælper. Da denne døde, valgte menigheden Peder til sognepræst i sin fars gamle embede.

TIL MIKKELSMARKED

Søndag den 27. sept. 1607 holdtes Mikkelsmarked i Grenaa. Dette høst- og efterårsmarked var flyttet hertil fra Thorsager ved kongebrev af 5. juni 1601. Fra hele Djursland søgte folk til Mikkelsmarked for at købe og sælge, møde slægt og venner, spørge nyt og feste. Bønder og herremænd, kvinder og børn, nysgerrige og bedrevidende, rygtesmede og honette folk, frændre og fremmede, gøglere og kræmmere satte hinanden stævne. Værtshusene havde årets største omsætning, slagsmål og kiv satte ekstra kulør på dagen.

Den omtalte markedsdag blev husmanden Jesper Nielsen Hovgaard fra Revn, af og til medhjælper hos Hr. Søren i Vejlby, borte for stedse. Dermed begynder præstens atten lange trængselsår, som slutter med hans dom og død i 1626.

Hvorfor markedet afholdtes på en søndag vides ikke. Dagen

nævnes som Emmer-søndag, og Emmer er muligvis afledt af Tamper(dag), der lige var passeret. Denne søndag var Hr. Søren optaget af sine kirker, og det blev bestemt, at Fru Eline skulle tage til marked og sælge to fedestude af gårdens besætning. Som kusk havde hun den førnævnte Jesper Hovgaard, medens præstens karl Jep Skade drev de to stude til Grenaa. Den praktiske og beslutsomme præstekone fik en handel bragt i stand med fogeden på Katholm, Kristen Karlsen, og drak behørigt lidkøb. Siden købte hun et ungdyr til at sætte på stald for vinteren. Da Fru Eline hen på eftermiddagen belavede sig på at drage hjem, var hendes kusk intetsteds at finde på markedet eller i værtshusene. Hun måtte derfor se sig om efter en stedfortræder og fik spændt for. Den nye køresvend Rasmus Jepsen stod imidlertid af undervejs, og Fru Eline førte selv sit køretøj det sidste stykke vej hjem til Vejlby, som hun nåede ved aftenstid.

Alfarvejen Grenaa-Århus gik gennem Vejlby, og i præstegården kom der i dagens løb mange gæster på vej til eller fra marked. Faster Karen fra Horstved og hendes søn Peder fra Tyvkjær, der kørte for sin mor, skulle begge blive for natten. Endvidere kom Oluf Sørensen fra Perstrup og præstens far, provst Jens Andersen fra Ålsø med sin datter Mette samt flere andre.

Ved hjemkomsten fortalte Fru Eline sin mand og familie om den bortblevne kusk. Studedriveren Jep Skade havde set Jesper drikke øl med nogle kendinge hos værtshusholderen Mikkelt Tøstrup, andre havde set Jesper både her og der. Stemningen var trykket, men man slog sig til tåls med, at kusken ville dukke op næste dag. Men Jesper var og blev borte, lod sig hverken høre eller se. Derfor måtte man antage, at han havde sat livet til eller voldelig taget af dage. Da Jesper ikke var »stød og fæst« til Hr. Søren, mente denne, at hans husbond, i hvis hus han boede i Revn, måtte være nærmest til at lyse efter ham. Eller også Jespers slægt og venner – og derved lod præsten det blive.

VENNER OG FJENDER

Jesper Hovgaards søstersøn Jens Mikkelsen var en af præstens

naboer og uvenner. Striden opstod, efter at Jens var flyttet fra Vejlby og blevet enkemand med to gifte døtre. I denne sene alder friede han til den 16-årige præstedatter Maren, der allerede havde lovet sit hjerte til fogeden på Hessel. Jens Mikkelsen fik afslag på sit frieri af såvel far som datter. For denne tort svor han hævn over præsten. Han var en snu og trættekær mand uden hæmninger, en farlig mand at have til fjende.

I mellemtiden var Jens Mikkelsen blevet gårdfæster i Tolstrup, og på den tid, da præsten anklages og dømmes, kendes han som selvejergårdmand og delefoged i Mårup. Der er ingen tvivl om, at han har haft god indsigt i retsvæsen og fine talegaver, siden han fik embedet som delefoged. Han er den virkelige skyldige i præstens død, skyede ingen midler for at ramme sin uven – og præsten vidste det. Under retssagerne og sidst på vej til retterstedet gentog Hr. Søren atter og atter: »Det er delefogeden alene, som er skyld i min ulykke.«

I november 1607 begærer Jens Mikkelsen indført i Sønder Herreds tingbog, at hans søstersøn skal efterlyses tre gange og sidst den 17. november. Jørgen Tingskriver har ført til protokols, at »Jens Mikkelsen lyser og leder efter sin Morbroder Jesper Nielsen, som forhen boede i Revn, og som er bleven borte næst forleden Emmer-søndag, som han var i Ærind i Grenaae Markin.*) Og lyser ham tilmed for hvis Lovmaal, som efter kunde følge, om han i nogen Maader skulde være omkommen eller gjort Skade paa Livet.«

Denne lysning førte ikke til noget. Længe efter – den 7. juni 1608 – mødte Mikkelsen fra Højbjerg frem og vidnede, at han markedsdagen havde Jesper på sin vogn, men satte ham af ved brohuset, og ellers ikke vidste, hvor han var blevet af. Alle eftersøgninger var resultatløse, men rygterne i årene derefter gik ud på, at det nok var præsten og hans bror Rasmus, der havde undlivet Jesper Hovgaard. Jens Mikkelsen forstod at holde sladder i live, og imens fik præsten sig en ny uven i selvejereren Rasmus Nielsen Bonde i Vejlby. De to var kommet i trætte om en gårdhandel, og selv om Hr. Søren lod Rasmus beholde gården, var det »gnist nok til at tænde ild«. Rasmus Bonde antydede til hvem, der gad høre derpå, at præstens

*) Dialekt for marked.

karl Jep Skade vidste god besked om, hvordan Jesper Hovgaard var blevet borte.

Hr. Søren kendte godt dette rygte, men brød sig intet om snakken. Derimod benyttede Jens Mikkelsen sig af lejligheden til at stævne Jep Skade på herredstinget for at vidne, hvad Rasmus Bonde havde ymtet om. Den 18. august 1612 mødte Jep på tinget, svor med oprakte fingre og vidnede, at »han intet ufordelagtigt vidste om Hr. Søren og Fru Eline, at han kendte dem som ærlige og oprigtige folk i alle måder. Og ej heller vidste han at sige, hvor Jesper Hovgaard fra Revn var blevet af.«

Efter dette vidneudsagn kunne man vente, at alle rygter var manet i jorden, men det var langt fra. Folk bryggede videre på historien om præsten som manddraber. Selv Jep Skade, der ellers havde svoret præsten fri, gik nogle år senere igen omkring og snakkede forblømt om mordet på Jesper, tilskyndet dertil af defogeden Jens Mikkelsen og Rasmus Bonde med god hjælp af den tidligere forpagter på Ingvorstrup Mikkel Ibsen, der troede sig bagtalt af præsten. Mikkel Ibsen var blevet fratrædet sit fæste af gårdens ejer, fru Edele Mogensdatter til Hessel, som gav fæstet til sin foged, der var gift med præstens datter Maren. Mikkel Ibsen havde været en uredelig fæster, der lod ejendommen forfalde. Selv mente han, at det var præsten, der stod bag hans opsigelse.

Præstens tidligere karl og stuedriver Jep Skade og hans makker Peder Hansen Worm ansås begge for et par sinker. Den første nævnes som et småtbegavet pjok og den anden som en løbetosse, der snart tjente i øst, snart i vest. En tid var han byhyrde i Korup, i 1607 tjente han hos enken Bergitte Laursdatter i Astrup og derefter en kort tid i Vejlbj præstegård. Der fortælles, at Jep Skade i årene 1617–18 gik omkring og forskrækkede godtfolk ved at fortælle, at »han ej turde passere Kirkegaarden, da Stemmer derindefra lød til ham, at han skulle aabenbare, at Præsten slog den Karl ihjel med en Tinkande.« En dag løb han til Nødager og fortalte til Per Jensen der, at han var på vej til lensmanden for at klage over Hr. Søren, fordi denne havde slagen Jesper Hovgaard død. Jep tog derpå hjem igen.

De følgende år aftog rygterne og syntes døet hen, men i sommeren 1622 kom de op igen med fornyet styrke. Den direkte årsag var, at præstens tjenestekar, Jens Rasmussen, ved lergravning nær kirkegårdsmuren fandt nogle lær- og skinneskrogler af et menneske. Sandsynligvis skelettet af en hængt forbryder, der, som loven bød, var blevet kulet ned uden for kirkens område. Karlen gav det ikke til kende over for præsten, og denne lod med god samvittighed kaste hullet til på ny, for at ingen skulle falde deri.

Uheldigvis blev Jens Rasmussen også uvenner med præsten, forsømte derefter ikke nogen lejlighed til at fortælle om de mærkelige ben i lær- og savgraven og i samme forbindelse minde om Jesper Hovgaards mystiske forsvinden i 1607.

Mikkel Ibsen og Rasmus Bonde klagede gang på gang til lensmanden over præsten. Degnen i Homø, Rasmus Rasmussen, blev efter lensmandens ordre afæsket forklaring i retten over adskillige klagemål, som de to mænd havde på præsten. Men degnen kendte intet til deres løse påstande. Da dette kom Jens Mikkelsen for øre, trådte han hjælpende til og havde en så stor indflydelse, at Hr. Søren fik sagens alvor ind på livet. Delefogeden havde magt og myndighed til at forfølge alle retssager, som lensmanden fandt sig beføjet til at anlægge. Som delefoged sad Jens Mikkelsen skattefrit på sin selvejergård, og embedet indeholdt, at han kunne optræde som lensmandens sagfører og stedfortræder. Præsten og Jens Mikkelsen var jævnaldrende og havde kendt hinanden fra barns ben. De var de bedste venner indtil det afviste frieri. Fra den dag groede Jens' vrede frem og fødte hævn tanker.

De tre præstehadere fortsatte med at klage til og påvirke lensmanden på Kalø, Rigsraad, Marsk og Ridder af den væbnede Arm, Hr. Jørgen Skeel. Lensmanden ytrede, at han gerne var denne sag foruden og var ked af de hårde beskyldninger mod Hr. Søren. Lensmanden og herredsfogeden tog endog Jens Mikkelsen i enrum og forhørte ham nøje om de alvorlige rygter. Delefogeden kunne svare for sig og overbeviste sine foresatte om, at det var sandt, som rygterne fortalte, og Mikkel Ibsens og Rasmus Bondes klage lød: Præsten havde slagen Jesper Hovgaard ihjel.

PÅ HERREDSTINGET

Endnu en kort tid levede Hr. Søren i god tro, varetog sine kirker og regnskaberne over kvægtiende i Vejlbj-Homø sogne. Han underskrev sidst disse regnskaber i 1625 med sit fulde navn: Søffren Jenssøn Qst. Han har på dette tidspunkt næppe været uberørt af det gamle grimme rygte, der var dukket op med fornyet styrke. På den anden side har han ikke anet, at delefogeden havde fået frie hænder af lensmanden til at drive sit onde og rænkefulde spil. Delefogeden havde behændigt sørget for, at lensmanden havde skaffet sig et »oprejsningsbrev«, som dengang krævedes, for at en gammel sag på ny kunne rejses og forfølges. Dokumentet var udfærdiget af rigens skriver – formedelst $\frac{1}{2}$ rigsdaler – og teksten lød:

»Hr. Jørgen Skeel til Sostrup, Ridder, kærer: Hvorledes Jesper Nielsen Hovgaard, den tid tjenende Hr. Søren i Vejlbj, for 17 eller 18 Aar siden, skal være bort- eller omkommen. Hvilken Sag er bleven fortiet og ej lovligen eftermælt, fik derfor Oprejsning fra Oktober Anno 1607 til September 1625.«

Delefogeden fik hurtigt udvalgt synsmænd til at finde ud af, hvad der gemte sig i ler- og savgraven ved Vejlbj gade. Den 25. august 1625 fremstod synsmændene Hans Jacobsen i Fladstrup og Rasmus Nielsen i Albøge med deres medbrødre på herredstinget. I overværelse af de otte stokkemænd afgav de følgende erklæring: »Paa Fredag sidst forleden otte Dage vare vi kaldede til en Grav, som da blev opkast paa Vejlbj Gade imellem Adelvejen og Kirkegaarden nordvest for Hr. Søren Lade, og saa da, at der fandtes i samme Grav et dødt Menne-skes Hovedpande med al Beenraden, saa nær som Laarbeenene og de Been dernedenfor, og kunde vi ikke rettere synes end samme Liig var først begravet paa samme Sted og lagt paa Ryggen, og var det en Alen dybt i Jorden; og hjemler dette for et fuldt og fast Syn.«

Samme dag fremførte delefogeden sine vidner på tinget. Den gamle røgter Jep Skade var den første og påstod nu frækt, at han den 21. sept. 1607 havde overværet, at præsten og dennes bror Rasmus slog Jesper Hovgaard til døde med en tinkande. Endvidere havde han hjulpet de to brødre med at begrave li- get i den savgrav, hvori benene blev fundet af præstens karl.

Dernæst vidnede Peder Hansen Worm at have tjent i præstegården en tid i 1607 og hævdede, at han på markedsdagen så Jesper gå ind ad porten, men ikke havde set ham gå ud igen. Flere vidner fastholdt, at de havde set den forsvundne i nærheden af præstegården hin aften for 18 år siden. Andre bekræftede både sladder og rygterne eller forstærkede begge dele. Sidst lod delefogeden oplæse af tingbogen, hvorledes han havde lyst sin morbror i 1607.

Præsten syntes uanfægtet af alle de onde anslag. Skønt var slet til tinge denne 25. august mødte han ikke selv, men sendte sin bror, tolderen Peder Jensen i Grenaa. Peder lod fremlægge det gamle tingsvidne fra 1612, der svor Hr. Søren og hans hus fri. Præsten var sig intet ondt bevidst og mente med føje, at denne 18 år gamle sag var en komplet misforståelse.

Men deri fejlbedømte han sine modstandere. Da synsmændene og vidnerne, de sidste bestukket af delefogeden og hans konsorter, havde talt på herredstinget, blev Hr. Søren afhentet i sin præstegård og Rasmus i Podehuset på Hessel hede. Samme dag blev begge ført til Kalø slot og indsat som fanger.

Nogle dage senere blev Jep Skade og Peder Worm også hentet og indsat på Kalø, hvor de skulle i forhør. Jep gentog sin forklaring om Jespers død og føjede til, at da han skulle føres til Kalø, lovede præstekonen ham en ny klædning, hvis han ville tie stille og ikke vidne mod hendes mand. Peder Worm fortalte, at han den omtalte Emmer-søndag aften havde set Jesper gå ind ad porten, og derefter havde flyttet præstens heste. Da han kom tilbage og havde belavet sig på sin »nætter«, var porten lukket, og han så intet mere til Jesper Hovgaard.

Delefogeden sørgede for, at de to kumpaner snart blev sluppet fri igen. Han havde brug for dem uden for murene, og før de fortrød deres påduttede løgnehistorier.

DEN SIDSTE FANGE PÅ KALØ

Hjemme i præstegården, hos det unge par på Ingvorstrup og hos præstens søn Peder, der forberedte sig på præstegerningen, herskede der sorg og forvirring. Fængslingen var kommet som et lyn fra en klar himmel. Ingen kunne begribe, og slet ikke Hr. Søren selv, at nogen ville eller kunne tro, at han var mand-

draber. Alle havde de den bedste samvittighed og trøstede sig med, at alt snart ville vende sig til det gode. Mange venner og endnu flere familiemedlemmer stod sammen og kunne bevidne Hr. Sørenns uskyld. Deres håb og tro viste sig uholdbar i retten. Sandemændene kunne ikke frigøre sig for den tanke, at Hr. Sørenns vidner, der næsten udelukkende bestod af hans slægtninge, vidnede af medynk eller for frændskabs skyld. Modparten havde betydelig flere vidner og alle vegne fra, dertil kom delefogeden som en hård og uforsonlig anklager, der til ethvert retsmøde havde nye vidner i baghånden.

De mange retsmøder, der fulgte efter fængslingen, blev påbegyndt den 13. sept. 1625 på herredstinget. Præsten og hans slægtninge søgte at imødegå de uhyrlige og opdigtede beskyldninger. Først vidnede fasteren Karen Andersdatter og hendes søn Peder, at de havde overnattet i præstegården efter Mikkelmarkedet i 1607, og da intet havde set til Jesper Hovgaard. Oluf Sørensen fra Perstrup vidste ikke af, at der havde været nogen uenighed mellem præsten og Jesper, at han endvidere havde snakket med Jesper på markedet og ej set ham siden.

Søren Thamesen fra Vejlbj vidnede, at der i byen ved kirken ikke havde været savgrav i mere end 6 år fra dato. Delefogeden førte sin kollega, Søren Jensen fra Revn, som vidne samt forfulgte sagen med Jep Skades og Peder Worms tidligere udsagn. Da skriveren havde ført alt til protokols, kørtes Hr. Søren og hans bror til deres fængsel på Kalø.

Lørdag den 4. oktober holdtes herredsting på ny, og de to fanger blev atter fremstillet. Delefogeden mødte med Mikkell Ibsen, nu boende i Grenaa. Denne imødegik dristigt Søren Thamesens vidneudsagn af 13. sept. ved at fortælle, at bemeldte savgrav var mere end 20 år gammel. Jep Skade ændrede forklaring og vidste nu, at faster Karen og hendes søn slet ikke overnattede i præstegården den Emmer-søndag i 1607. Per Jensen fra Nødager vidnede, at Jep Skade var kommet til ham for 8-9 år siden – blødende og forslået – og snakket om, at præsten havde dræbt Jesper med en tinkande. Dette vidneudsagn blev i senere retsmøder altid fremhævet af delefogeden.

Hr. Sørenns vidner var Niels Jensen i Tirstrup, der vidste, at Jep Skade havde beklaget sig til ham en dag under et besøg i

præstegården og da udtalt, at det ville gå ham (Jep) ilde, hvis han skulle føres til Kalø og vidne mod Hr. Søren, om hvem han kun vidste godt at sige. Dette vidne behagede ikke delefogeden, der for op og spurgte, hvorfor Hr. Søren havde undladt at lyse Jesper fra sin prædikestol, fra andre kirker eller på tinge? Hr. Søren svarede, at Jesper boede i Revn, og at hans husbond dér burde have lyst ham!

Den 18. oktober stillede de to fanger atter for tinget. Delefogeden mødte med sine trofaste vidner som tidligere, for at de kunne afkræfte det, som hidtil var vidnet til Hr. Sørenns fordel. Præsten havde intet nyt at fremføre og mente, at hans sag var klart belyst på de tidligere retsmøder. Broderen Rasmus førte denne tingdag et vidne til sit forsvar. Det var Jep Jespersen fra Hessel, som gjorde vitterligt, at Rasmus lå syg hjemme hos sin far, provsten i Ålsø, den tid Jesper Hovgaard blev borte. På dette grundlag blev Rasmus senere løsladt og kendt fri. Seks ugers herredsting var hermed endt og vidneførslerne sluttet. De to brødre førtes på ny til fængselskælderens på Kalø slot.

THI KENDES FOR RET

De otte sandemænd fik kendelse for, at de skulle sværge i sagen, dvs. dømme Hr. Søren. Sandemændene skulle efter loven være mænd med et ærligt navn og rygte, skulle være jordegne og have deres ejendom i den fjerding af herredet, hvor de valgtes. Der var to sandemænd fra hver fjerding af Sønder Djurs som dommere på herredstinget. Herredsfogeden kunne ikke vælges til sandemand men skulle lede forhørene. I denne sag havde den lovkloge delefoged sørget for at gammel sæd og skik blev fulgt, herover var intet at klage. Derimod synes sandemandsordningen at have lidt af væsentlige mangler plus delefogedens indflydelse. Såvel Rasmus Bonde, Mikkel Ibsen og delefogeden selv var både skadevoldere, vidner og sandemænd. Delefogeden endda sandemændenes formand, deres ord- og skriftfører, og den der idelig tilskyndede lensmanden at forfølge sagen.

Allerede den 22. oktober stod de otte sandemænd med delefogeden som ordfører på Viborg Landsting. Først valgtes to

Fyllingmænd, Jens Kristensen og Kristen Jensen fra Sønder Djurs, de blev taget i ed og sagen forhørt. Sandemændene gjorde ligeledes deres ed og udlagde: »Hr. Søren Jenssøn at være bemeldte Jesper Nielsen Hovgaards Bane, thi eftersom denne er borte bleven, og de af sande Mand og Kvinde haver udspurgt, hannem udi fornævnte Hr. Søren Hus at være ihjelslagen, derfor fordi svore de fornævnte Hr. Søren Jenssøn fra hans Fred.« Sandemændene havde afsagt deres dom. Herefter skulle landsdommerne give kendelse, om de ville forkaste eller stadfæste.

Præsten nærede et godt håb til disse fordomsfri og uhildede mænd, som han mente i stand til at udrede det væv af usandheder, der var spundet om hans person. Men hans håb brast, der var et ulige forhold i vidnernes række. Præstens venner og familie vejede for lidt i fru Justitias vægtskål, delefogedens fløj tyngede mest, og det lod de uhildede mænd sig lede af.

Forskellige gensidige påstande og indsigelser forhalede sagen til den 19. november. Denne dag afgav landsdommeren Niels Kragh sin kendelse over sandemændenes dom og gik præsten fuldstændig imod: »Efterdi Jep Skade har set, at Præsten slog Jesper Hovgaard ihjel og selv har været med til at udbære hannem, da, endog fornævnte Jep Skade paa Tinge haver frikendt Hr. Søren, maa det eftersom Præsten selv bekender, at Jesper kørte for hans Kone til Marked, uden al Tvivl antages, at Hr. Søren fortørnede, fordi han ikke fulgte hende hjem igen, og derfor er bleven hans Banemand. Paa en Dag nær kunde Vidnerne ikke erindre, naar Jesper Hovgaard blev ihjelslaaet, men efterdi fornævnte Jesper Hovgaard er borte bleven, og Sandemænd haver udspurgt baade Mand og Kvinde, hannem udi Hr. Søren Hus at være ihjelslagen, og derfor have svoret Hr. Søren Jenssøn fra hans Fred, da bliver derfor denne Sandemænds Ed ved Magt kendt.«

HERREDAGEN I KOLDING

Alt håb om frihed og frelse for præsten stod nu til kongen, som modtog et indtrængende bønsskrift fra Hr. Søren. Men Chr. IV havde allerede tidligt på året forladt sin residens for at føre »Trediveårskrig« nede i Tyskland. Hans søn – den ud-

valgte prins – måtte tage sig af præstens sag og gav den videre til rigsråderne Eske Brok, Gl. Estrup, og Christian Holk, Bustrup. Den første døde samme dag, som et nyt møde var berammet, og den anden lod derefter sagen gå i glemmebogen. I marts 1626 optog man bønsskriftet til ny behandling, og den udvalgte prins skrev til Holger Rosenkrantz, der fik udvirket, at afgørelsen skulle træffes på Herredagen i Kolding i begyndelsen af maj. Hr. Søren sad stadig i sit fangehul på Kalø og i stum fortvivelse. Familie, venner og embedsbrødre søgte at bringe ham opmuntring, men hans eneste svar lød, at delefogeden alene var skyld i hans ulykke.

Den 22. maj mødte ti af rigsråderne til Herredagen, tre var fraværende med kongen på krigstogt. Lensmanden fremstillede den fangne præst og forelagde sandemændenes dom og stadfæstelse derpå, samt alle tingvidner og brevskaber i sagen, som han kort redegjorde for. Præsten nægtede alt. På ny sendtes bud efter præstens bror, og de der havde vidnet om hans sygdom. Ligeledes indkaldtes Jep Skade, Peder Worm og delefogeden samt Hr. Mons fra Arenborg. Den sidste må antages at være Hr. Søren's sagfører. Under forhøret ytrede flere af rigsråderne, at præsten dølgede sandheden, og at man ikke kunne fri ham.

Sagen udsattes derpå til den 1. juni. Den dag skulle præstens skæbne afgøres og på ny fremstilles i korthed. Hr. Søren gjorde atter indsigelse og nægtede. Vidnerne fra tidligere retsmøder gentog eller udbedrede deres forklaringer. Da alle vidner var forhørte og afgørelsen nærmede sig, stod Hr. Søren atter frem og nævner for tredje gang, at han aldrig har ejet nogen tingkande og derfor ej heller har givet en sådan til sin søster Sidsel i Allelev. Det var alt, hvad han i sin fortvivelse kunne føje til sin øvrige nægtelse.

MEMENTO MORI

Afslutningen blev, at rigsrådernes flertal fastholdt, at der var sket Hr. Søren hans ret – og retten var døden.

Fire mænd førte ham tilbage til Kalø og fik udbetalt 5 rigsdaler for udgifter til kørsel og fortæring.

Der blev skikket bud efter skarpretteren, mester Herman

Höker i Aarhuus, der skulle »hannem henrette med Sværdet«.

En dag sidst på sommeren 1626 blev Hr. Søren hentet ud af sit fangehul på Kalø og ført til Sønder Djurs ting- og rettersted for at lide døden.

Provsten Laurids Fog i Feldballe, præsten Søren Kjeldsen i Ålsø og endnu flere gejstlige, samt fogeden Kristen Karlsen fra Katholm i spidsen for Hr. Sørens mange venner gik i sørgefølge til retterstedet.

Hr. Søren gentog for sidste gang: »Delefogeden alene er skyld i min ulykke.«

Med denne anklage gik Hr. Søren i døden.

DOMSRØSTEN

Sønder Djurs gamle ting- og rettersted Tinghøj er en gravhøj ved landevejen mellem Albøge og Nødager ikke langt fra Aalborg møllebro og lige nord for jernbanens nu nedlagte holdeplads. På landevejens modsatte side i retning mod Albøge findes galgebakken. På tinghøjen holdtes i århundreder før Hr. Søren's tid tingdagene under åben himmel, og her fandt også henrettelserne sted med alt folket som tilskuere. De fornemste havde krav på at blive halshugget, når de var dømt fra deres fred – og liv. Den gemene hob af kriminelle og især menedere og tyveknægte afsluttede tilværelsen med en strikke om halsen på den anden side af vejen – på galgebakken.

Slotsskriveren på Kalø, Anders Lydiksen, senere borgmester i Århus († 1664), har i sit lensregnskab 1.5.1626–1.5.1627 anført, at skarpretteren fik 8 rigsdaler for at henrette S. J. Quist med sværdet, og at der til Århus by erlagdes $\frac{1}{2}$ daler for brugen af samme.

Præsten i Vejlby regnes for den sidste fange på Kalø. Det er til dels rigtigt. Han var den sidste prominente fange. Severin Kjær's bog omtaler også det retslige efterspil, da præstens søn Peder Quist får sagen genoptaget post mortem nogle år senere. De to falske vidner, Jep Skade og Peder Worm, blev fængslet og indsat på Kalø, hvor de blev tortureret og pinligt forhørt. De tilstod begge deres brøde at have løjet og svoret falsk på tinge, dømtes derefter til galgen. Slotsskriveren førte til regnskab, at han i 1634 udbetalte skarpretteren 4 rigsdaler

for at pine Jep Skade, og i 1635: Peder Ormb at pine og henrette 9 rigsdaler.

Delefogeden og hans medløbere var også sigtede, men forstod at sno sig fri. De svor deres højeste ed på, at de havde handlet i god tro. Dog blev delefogeden fradømt sit embede, men slap for videre tiltale, ligeledes Rasmus Bonde og Mikkell Ibsen, der afgav deres tillidsposter som sandemænd.

Men deres endelige dom indeholdt et tillæg – en klausul – som siger, at de hverken er dømte eller frikendte. Rettens sværd hænger stadig over deres hoveder.

Herredagsdommerens slutningsord lød: »Dog saafremt man i Fremtiden videre Efterretning i samme Sag kan bekomme, da gaaes derom, saa vidt Ret er.« Med disse ord i øret forlod de retten.

Alle tre blev gamle i deres gårde, fik tid til at lytte til domsrøsten og deres egen dårlige samvittighed.

Rosmos hede i oktober 1970.

Karl Mejnecke.

P. S.

Det meste i denne beretning er hentet fra Severin Kjærs bog. Den originale retsskrivning er bibeholdt i den del af stoffet, som er hentet fra ting- og retsbøger. Enkelte stednavne, f. eks. Homø, der nu hedder Homå, er ligeledes stavet som dengang, begivenhederne fandt sted. Tamperdag er en katolsk fastedag. En løbetosse er datidens betegnelse for en flakke.

Ved Vejlbys gade – lige over for kirken ligger resterne af Vejlbys præstegård – dog ikke Hr. Søren. Den gamle bindingsværksbygning fra 1687 er den tidligere forpagterbolig og alt, hvad der levedes, da gården brændte i 1939. Såvel det gamle hus som den nye præstebolig tilhører menighedsrådet og er udlejet. Der bor ingen præst i Vejlbys dag. Sognepræsten flyttede til Ålsø i efteråret 1970 og har bolig nær Ålsø kirke, hvor hans kollega Hr. Søren til Vejlbys-Homø blev begravet ved våbenhuset, efter at hans uskyld var kommet for en dag.

Personalia

Følgende har indgået ægteskab:

Herdis Bak med salgschef Erik Johansen, Chicago. Elisabeth la Cour med godsejer, greve Iver Rantzau, Rosenvold gods ved Vejle. Carsten Brandenborg med bankassistent Inger Nielsen, Kolind. Kurt Mønster med Jytte Rønde Nielsen, Gjesing. Inge Møller Hårup med Svend Åge Stigsen. Lise Møller Hårup med Jens Ole Jensen, V. Alling. Bent Juul med Søs Gamst-Nielsen, Aalborg. Carl Gerstrøm med stud. pharm. Elise Kjellerup, København. Ole Hougaard Sørensen med Henny Sidelmann, Sjørvad. Ella Stoll Pedersen med Leandros Zafiris, Bjerringbro. Palle Poulsen med stud. theol. Kirsten Hansen, Sønderborg. Søren Thomsen med kontorassistent Sonja Jørgensen, Skarresø. Carsten Bach med kontorassistent Jane Eklund, Ryomgård. Lisbeth Eriksen med stud. scient. Gorm Christensen, Randers. Bodil Thomsen med stud. scient. Erik Ejlersen, Ryomgård. Gunna Kershøj Jürgensen med ingeniør Viggo Nørby Sørensen. Tove Pedersen, Ryomgård, med chauffør Erik Pihl, Åbyhøj. Peder Holm Pedersen med Anne Marie Monefeldt. Tove Thomsen med maler Ib Falk Hansen, Ryomgård. Nanny Hald med snedker Per Nielsen. Jørgen Pedersen (67) med Kirsten Jørgensen, Ginnerup. Carsten Wraae med Bitten Sørensen, Sønderjylland. Jane Lerche Møller med lærer Lorens Hjelholt. Kirsten (Knudsen, 57) med revisor Anders Geertsen, Ebeltoft. Vivi Veje med murer Erik Carstens, Nimtofte.

Blandede:

Lærereksamen er bestået af: Kent Saur Christensen; Inger-Lise Jakobsen, Grenaa; Tove Jørgensen, Ulstrup; Anne Marie Holm, Segalt; Lissy Møller Meidahl (tidl. Laursen), Marie Magdalene. Studentereksamen er bestået af: Ellen Basse Kristensen, Mary Fogtmann, Henning Jeppesen, Malle Godiksen, Aase Madsen, Jane Kvist Pedersen, Anette Nielsen, Pindstrup, og Irma Sørensen, Sundby. HF er bestået af Helle Hougaard, Bøjstrup. Jørgen Selmer Jensen og Kjeld Rasmussen, Mørke, har bestået eksamen som elektroingeniører. Bent Juul, Auning, har bestået eksamen som akademiingeniør.

Gaver og legater

Ved translokationen i sommer havde elevforeningen den glæde at uddele følgende præmier: Axel Munchs mindelegat: Pia Hald (III a). Vester-Petersens mindelegat: Tove Schreiber (II b). Djurslands Banks flidspræmie: Karin Petersen (III b). Vilh. Hansens Boghandels flidspræmier: Lis Jacobsen (III b) og Inge Grann (9. kl.). Elevforeningens flidspræmier: Jonna Dam (III a), Ulla Madsen (III a) og Mogens Kristensen (9. kl.).

Ole Ditlev Jensen

Det var i dybeste sorg, vi onsdag den 18. november modtog meddelelsen om Ole Ditlev Jensens pludselige død. Skolegangen og de igangværende terminsprøver blev afbrudt, flaget gik på halv, og eleverne blev sendt hjem.

Ole D. Jensen er født den 11. september 1933 og blev således kun 37 år. Han er gammel elev her fra skolen, tog præliminæreksamen i 1949. Tre år senere tog han nysproglig studentereksamen fra Rønde Kursus. Det følgende par år havde han forskellige korte vikariater ved skolerne i Tøstrup, Nimtofte, Kejlstrup og Krarup. Det var vel nærmest en overvejelsernes tid med hensyn til videre uddannelse. Der kunne være tale om at gå teatervejen eller et sprogligt studium ved universitetet. Men det skulle gå anderledes.

I august 1955 kom Ole D. Jensen tilbage til sin gamle skole som lærer, og han er i den grad gået op i sin lærergerning og alt, hvad den kan medføre af »udenomsarbejde«, at han er blevet her, til døden forleden satte sit bratte punktum for en helt utrolig aktivitet. Ole Jensens fagrække er temmelig omfattende, først og fremmest sprog: dansk, engelsk, tysk, latin og fransk, endvidere har han ind imellem haft historie og geografi samt – i de senere år – orientering i 8. og 9. klasserne, et fag, der optog ham meget.

Desværre er det redaktionelt set i sidste øjeblik. Faktisk havde redaktionen sluttet sit arbejde. Vi kan derfor kun nå disse få linier, som vi slutter med følgende mindeudtalelse af skolebestyrer E. Basse:

Det kom som et stort chok, at Ole Ditlev Jensen var død, og budskabet om hans død modtoges i dyb og oprigtig sorg af både elever og kolleger.

Han var en arbejdskraft ud over det sædvanlige. Hans lærergerning var hans liv; hans pædagogiske evner var betydelige, og han kunne fremlægge et stof, så det blev forstået og fattet af eleverne. Med den omfattende viden, han besad, og med den interesse for klassisk litteratur og musik, han nærede, og ikke mindst det enorme arbejde, han lagde i forberedelserne til skolekomedierne, prægede han sine elever langt ud over det rent faglige.

Han var en pligtens mand og som sådan vel nok en lidt »gammeldags« lærer – og netop derfor holdt både nuværende og tidligere elever af ham.

En højt respekteret og afholdt lærer, en pligtopfyldende og loyal kollega er gået bort. Det er svært at se, hvordan hans plads skal kunne udfyldes. Vi vil ære hans minde!

Årsoversigt 1. juni 1969- 31. maj 1970

Indtægter:

Bankbeholdning	1.866,66
Girobeholdning	3.381,66
Kassebeholdning	429,00
Kontingent og årsskrifter	9.255,00
Renter	93,64
Axel Munchs Mindelegat	50,00
	<u>15.075,96</u>

Udgifter:

Gaver og blomster m. v.	341,00
Efterårsfest 1969	566,00
Annoncer	115,63
Porto	800,40
Bogtrykker	5.231,20
Axel Munchs Mindelegat	50,00
Bankbeholdning	7.209,31
Girobeholdning	673,05
Kassebeholdning	89,37
	<u>15.075,96</u>

Status pr. 31. maj 1970

Bankbeholdning	7.209,31
Girobeholdning	673,05
Kassebeholdning	89,37
	<u>7.971,73</u>

Skoftergaarde, den 5. oktober 1970. *Else Olesen.*

Revideret:

Hinnerup, den 12. oktober 1970. *J. Jacobsen.*

Randers, den 14. oktober 1970. *K. Vester-Petersen.*